



JURIDISKA FAKULTETEN  
vid Lunds universitet

Alexandra Eriksson

**LVU**

**– ett tillräckligt skydd för unga som lever under hot om  
hedersrelaterat våld och förtryck?**

En studie av tillämpningen av rekvisitet "socialt nedbrytande beteende" i 3 § LVU

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet  
30 högskolepoäng

Handledare: Titti Mattsson

Termin för examen: Period 1, HT 2017

# Innehåll

Summary.....	1
Sammanfattning.....	2
Förord.....	3
Förkortningar.....	4
<b>1 Inledning.....</b>	<b>5</b>
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte och frågeställningar .....	8
1.3 Avgränsningar .....	9
1.4 Metod, material och urval .....	10
1.5 Teoretiska utgångspunkter .....	12
1.6 Forskningsläge.....	14
1.7 Disposition .....	16
1.8 Definitioner .....	17
<b>2 Hedersrelaterat våld och förtryck .....</b>	<b>18</b>
2.1 Heder – ett komplext och föränderligt begrepp .....	18
2.2 Hedersrelaterat våld och förtryck – en ny företeelse?.....	20
2.3 Kollektivistiska uttryck och strukturer .....	22
2.4 Risker vid ett eventuellt återvändande .....	23
<b>3 Omhändertagande av unga .....</b>	<b>25</b>
3.1 Barns rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran .....	25
3.1.1 Alla barns lika rätt – oavsett ursprung.....	26
3.1.2 Konflikt mellan barnets behov och föräldrarnas vilja? .....	27
3.2 Allmänna förutsättningar för vård enligt LVU .....	27
3.2.1 Vårdbehov .....	28
3.2.2 Påtaglig risk för skada .....	28
3.2.3 Åldersgränser.....	31
3.2.4 Samtycke .....	32
3.2.5 Legalitet, proportionalitet och minsta ingreppets princip.....	33
3.3 Beslutsprocessen och det yttersta ansvaret.....	34
3.4 Beslutets rättsverkningar .....	35
3.5 Ingripande med stöd av 3 § LVU .....	35
3.5.1 ”Något annat socialt nedbrytande beteende” .....	36
3.5.2 HFD:s tolkning och tillämpning av rekvisitet – vad utgör ett socialt nedbrytande beteende i lagens mening?.....	37
3.5.2.1 RÅ 2010 ref. 24 respektive HFD:s dom från den 3 mars 2010 i mål nr 8480-08.....	38
3.5.2.2 HFD 2015 ref. 7.....	39
3.5.2.3 HFD:s dom från den 18 juni 2015 i mål nr 5850-14.....	40
3.6 Sammanfattande kommentar.....	40
<b>4 Barn- respektive kvinnokonventionen .....</b>	<b>42</b>
4.1 Barnkonventionen.....	42
4.1.1 Barnets bästa – som princip, rättighet, metod och tillvägagångssätt .....	42
4.1.2 Barnets bästa – hur ska principen förstås?.....	43
4.2 Kvinnokonventionen .....	44

4.2.1	Principen om icke-diskriminering .....	45
4.2.2	Principen om icke-diskriminering i förhållande till det relevant lika respektive olika ....	46
<b>5</b>	<b>Domstolarnas bedömning .....</b>	<b>48</b>
5.1	HFD:s bedömning av socialt nedbrytande beteenden i hedersrelaterade fall .....	48
5.2	Kammarrätternas bedömningar av socialt nedbrytande beteenden i hedersrelaterade fall.....	51
5.2.1	Kammarrättens i Sundsvall dom den 9 april 2015 i mål nr 723-15.....	52
5.2.2	Kammarrättens i Sundsvall dom den 16 juni 2015 i mål nr 914-15.....	53
5.2.3	Kammarrättens i Stockholm dom den 17 juli 2015 i mål nr 4414-15 .....	54
5.2.4	Kammarrättens i Jönköping dom den 14 mars 2017 i mål nr 3625-16.....	56
5.2.5	Kammarrättens i Jönköping dom den 19 juni 2017 i mål nr 1021-17.....	58
5.3	Sammanfattande kommentar.....	59
<b>6</b>	<b>Analys och slutsats .....</b>	<b>61</b>
6.1	LVU – ett tillräckligt skydd för unga som lever under hot om hedersrelaterat våld och förtryck?.....	61
6.1.1	Tillämpbarheten av 3 § LVU i fall av hedersrelaterat våld och förtryck.....	61
6.1.2	Den rättsliga regleringen och domstolarnas resonemang i förhållande till principen om barnets bästa respektive principen om icke-diskriminering .....	65
6.2	Bör den nuvarande regleringen ändras? .....	67
	<b>Bilaga A .....</b>	<b>71</b>
	<b>Käll- och litteraturförteckning .....</b>	<b>75</b>
	<b>Rättsfallsförteckning .....</b>	<b>82</b>

# Summary

According to The Care of Young Persons (Special Provisions) Act (LVU) the Swedish state has a responsibility to intervene in the care of a young person when circumstances show deficiencies in the care, or some other circumstance at home, which involve a manifest risk that the young person's health or development might be harmed (2 § LVU). In addition, compulsory care may also be necessary where circumstances show that a young person exposes her or himself to significant risks through a socially destructive behaviour (3 § LVU). In cases where young people are subject to honour-related violence or oppression at home 2 § LVU may apply. Whether a young person's own behaviour (3 § LVU) may constitute grounds for care in cases where the person wishes to return to an environment where he or she is at risk of being exposed to honour-related violence and oppression is, however, still unclear.

By combining legal analysis with a traditional legal dogmatic method, the purpose of this thesis is therefore to review the Swedish regulation in 3 § LVU based on the requirements of the Convention on the Rights of the Child (CRC) and the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women (CEDAW) with regard to the best interest of the child (CRC) and the principle of non-discrimination (CEDAW). The purpose of this thesis is thus to highlight the legal challenges that the CRC and CEDAW pose in relation to the Swedish regulation on compulsory care of young persons in cases where the persons wish to return to an environment, where they are at risk of being exposed to honour-related violence and oppression.

In conclusion this thesis shows that – in cases of honour-related violence and oppression – the legal challenges faced by the Swedish regulation on compulsory care with regard to 3 § LVU are complex. In order for the regulation to better adapt to the requirements of the CRC and the CEDAW, the fundamental principles embodied in the two conventions need to be not only more emphasized, but also better clarified from a Swedish legislative work perspective. In addition, the Swedish legislator must clarify what constitutes a socially destructive behaviour under the provisions of 3 § LVU in order to both ensure fundamental rights and strengthen the protection for young persons who are at risk of becoming victims of honour-related violence and oppression.

# Sammanfattning

Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) utgör en skyddslagstiftning som förpliktigar samhället att ingripa när unga far, eller riskerar att fara, illa. I fall där barn och unga utsätts för hedersrelaterat våld eller förtryck i hemmet kan flera av rekvisiten i 2 § LVU bli tillämpliga. Rättsläget är dock ännu oklart beträffande huruvida den unges eget beteende kan utgöra grund för vård med stöd av 3 § LVU i de fall den unge önskar återvända till en miljö där han eller hon riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Problematiken är i dessa fall komplex och innebär svåra avvägningar.

Syftet med denna uppsats är därför att utifrån en rättsdogmatisk samt rättsanalytisk metod undersöka i vilken utsträckning 3 § LVU är applicerbar i fall där barn och unga riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck och att diskutera hur svensk lagstiftning och praxis på området förhåller sig till barnkonventionens grundläggande princip om barnets bästa respektive kvinnokonventionens huvudsakliga princip om icke-diskriminering. Intentionen är på så vis att belysa situationer där den nuvarande regleringen kan vara otillräcklig samt de rättsliga utmaningar och ställningstaganden som barn- respektive kvinnokonventionen aktualiserar i förhållande till den nuvarande regleringen av beredande av vård enligt 3 § LVU vad gäller möjligheterna till skydd av unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.

Avgörande för om skydd med stöd av 3 § LVU överhuvudtaget kan aktualiseras är dock att domstolarna finner att det föreligger en risk för att den unge kan skadas. Uppsatsen visar här att lagstiftaren måste tydliggöra förutsättningarna för vad som utgör ett socialt nedbrytande beteende i lagens mening för att säkerställa att även unga som lever under hot om hedersrelaterat våld och förtryck omfattas av skyddet i 3 § LVU. LVU är en lagstiftning som möjliggör begränsningar av ungas rättigheter, men lika viktigt att betona är lagstiftningens möjligheter till förverkligande av ungas rättigheter för att i sammanhanget säkerställa ett starkare genomslag av såväl barn- som kvinnorrättsperspektivet i praktiken.

# Förord

Jag vill här rikta ett varmt tack till min familj och mina vänner för uppmuntran och ovärderligt stöd, utan er hade jag inte varit där jag är idag.

Jag vill även framföra ett stort tack till min handledare Titti Mattsson för vägledning och inspiration under skrivandets gång.

Karlshamn den 3 januari 2018

Alexandra Eriksson

# Förkortningar

Art.	Artikel
Barnkonventionen	FN:s konvention om barnets rättigheter
Barnrättskommittén	FN:s kommitté för barnets rättigheter
BO	Barnombudsmannen
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
FN	Förenta Nationerna
Kvinnokonventionen	FN:s konvention om avskaffande av all diskriminering av kvinnor
Kvinnorättskommittén	FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor
LVU	Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
Prop.	Proposition
RF	Regeringsform (1974:152)
SOU	Statens offentliga utredningar

# 1 Inledning

## 1.1 Bakgrund

Hedersrelaterat våld och förtryck aktualiserar frågor om normer, individers utsatthet och kollektivets makt, men även om samhällets ansvar och möjligheter till skydd.<sup>1</sup>

De uppmärksammade morderna på Sara Maisam Abed Ali (1996), Pela Atroshi (1999) och Fadime Sahindal (2002) skakade det svenska samhället och bidrog till att frågan om hedersrelaterat våld och förtryck blev föremål för svensk politik, forskning och samhällsdebatt. Uppmärksamhet kom framförallt att riktas mot det grova våld i form av mord eller dråp som begås i hederns namn. På senare år har dock även situationen för barn och unga som lever i en hederskontext, där frihet och självbestämmande på olika sätt begränsas, kommit att belysas.<sup>2</sup>

Problematiken är i dessa fall komplex och innebär svåra avvägningar, då de unga kan befinna sig i en mycket utsatt situation även om deras familjer lever under relativt ordnande förhållanden i övrigt.<sup>3</sup> Kritik har i sammanhanget riktats mot juridikens bristande förmåga att hantera hedersproblematiken vid tillämpning av befintliga lagar, till exempel vad gäller förståelse för den komplexa hotbild som följer av det hedersrelaterade våldets och förtryckets kollektiva uttryck. En ökad förståelse för hur den närmaste familjen, men även medlemmar i ett utökat kollektiv, antingen kan vara till stöd eller riskera att förstärka situationer av hot och kontroll för den som lever i en hederskontext har därför efterlysts. Likaså har vikten av att synliggöra normer som kan råda kring kön, makt och sexualitet betonats för att öka förståelsen för de uttryck som våldet och förtrycket kan ta sig.<sup>4</sup>

Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) utgör i sammanhanget en skyddslagstiftning som förpliktigar samhället att ingripa när unga

---

<sup>1</sup> Jfr t ex Bredal (2014), Johnsson-Latham (2014) samt Kaldal & Kankaanpää (2016).

<sup>2</sup> Se Schlytter & Rexvid (2014), s. 378-380 samt Kaldal & Kankaanpää (2016), s. 767-768.

<sup>3</sup> Jfr Nationellt Centrum för Kvinnofrids (NCK) rapport (2010), *Hedersrelaterat våld och förtryck – en kunskaps- och forskningsöversikt*, s. 41-45. Se även <https://www.advokaten.se/Tidningsnummer/2014/Nr-1-2014-argang-80/Nar-samhallet--tar-ett-barn/>.

<sup>4</sup> Jfr Bredal (2014), s. 135-138, s. 149-150. Se även NCK (2010), s. 28-29, s. 41-45 samt <http://www.hedersfortryck.se/hedersfortryck/vad-ar-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>.



far, eller riskerar att fara, illa. Som utgångspunkt gäller att åtgärder ska vidtas när det föreligger brister i den unges hemmiljö (2 § LVU) eller beträffande den unges eget beteende (3 § LVU) om de uppmärksammade bristerna utgör en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas och behövlig vård inte kan ges på frivillig väg. Lagstiftningen möjliggör även omedelbara omhändertaganden med stöd av 6 § LVU i de fall det är sannolikt att den unge kommer att behöva beredas vård med stöd av 2 eller 3 §§ LVU och ett ingripande inte kan avvaktas.<sup>5</sup> Tilläggas kan att 2 § LVU endast är tillämplig för barn och unga upp till 18 års ålder. Därefter saknas möjlighet till beredande av vård enligt LVU om ingripande inte kan motiveras utifrån något av rekvisiten i 3 § LVU, då denna bestämmelse även omfattar unga upp till 21 års ålder. Noteras kan även att 3 § LVU möjliggör mer långtgående åtgärder till skydd för barn och unga än vad 2 § LVU tillåter.<sup>6</sup>

I fall där barn och unga utsätts för hedersrelaterat våld eller förtryck i hemmet kan flera av rekvisiten i 2 § LVU bli tillämpliga. Vård kan exempelvis beslutas på grund av fysisk eller psykisk misshandel eller brister i omsorgen. Rättsläget är dock ännu oklart beträffande huruvida den unges eget beteende kan utgöra grund för vård med stöd av 3 § LVU i de fall den unge önskar återvända till en miljö där han eller hon riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.<sup>7</sup>

Företrädare för socialnämnder har i flera fall argumenterat för att ett sådant beteende ska kunna anses som socialt nedbrytande enligt 3 § LVU, då vård med stöd av denna paragraf bedömts som enda möjligheten att garantera utsatta unga ett effektivt skydd. Argument har även framförts för att bestämmelsen ska kunna aktualiseras i situationer där unga – som redan omhändertagits enligt 2 § LVU på grund av hedersrelaterat våld och förtryck – agerar på ett sådant sätt att de utsätter sig själva för fara genom att till exempel riskera att avslöja sin vistelseort i kontakt med anhöriga. Uppbrottsprocessen är många gånger svår och det är i sammanhanget inte ovanligt att unga tar tillbaka ursprungligen lämnade uppgifter eller försöker återuppta kontakt med sina familjer,

---

<sup>5</sup> Se 1-3 §§ samt 6 § LVU. Jfr SOU 2015:71, s. 288, s. 305-306.

<sup>6</sup> Se 14a-20 §§ LVU. Jfr SOU 2015:71, s. 477.

<sup>7</sup> Se SOU 2015:71, s. 305-306. Jfr <http://www.dagensjuridik.se/2017/08/familjekonflikt-om-hederskultur-motiverar-tvangsvard-flicka-omhandertas>.

även om de samtidigt är medvetna om att kontakt med anhöriga kan innebära att de utsätter sig själva för stor fara.<sup>8</sup>

Enligt det mest centrala avgörandet från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) gällande denna form av hedersrelaterad problematik, vilket avkunnades i HFD 2015 ref. 7, är det dock inte självklart att sådana situationer kan anses som socialt nedbrytande i lagens mening. I målet behandlades frågan om en 18-årig kvinna – som tidigare varit omhändertagen med stöd av 2 § LVU på grund av hedersrelaterat våld och förtryck i hemmet – genom att riskera att röja sin vistelseort kunde anses ha ett socialt nedbrytande beteende och därmed vara berättigad till skydd enligt 3 § LVU. Enligt socialnämndens bedömning saknade kvinnan förmåga att ta ansvar för sitt eget skyddsbehov, vilket resulterade i att hon tog beslut som var direkt farliga för henne själv. HFD konstaterade att kvinnans agerande visserligen inneburit att hennes vistelseort kunde ha blivit röjd, vilket försatt henne i fara, men enligt domstolen framstod kvinnans beteende närmast som ett obetänksamt handlande av en ung människa och inte som ett socialt nedbrytande beteende i lagens mening. Inte heller ansågs de uppgifter som i övrigt framkommit avseende kvinnans beteende tillräckligt allvarliga för att förutsättningarna för vård enligt 3 § LVU skulle anses uppfyllda. HFD beslutade därför att inte bereda den unga kvinnan skydd med stöd av LVU.<sup>9</sup>

Mot bakgrund av ovanstående har oro uttryckts för att samhället genom nuvarande lagstiftning och rättstillämpning sviker unga som lever under hot från hedersrelaterat våld och förtryck.<sup>10</sup> Noteras kan även att FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) uttryckt en oro över att de förfaranden som avser omhändertagande av unga i Sverige inte är tillräckligt utförligt reglerade för att säkerställa att barnets bästa alltid beaktas eller att alla situationer där unga är i behov av vård och stöd från samhällets sida verkligen omfattas.<sup>11</sup> Tilläggas kan att FN:s kommitté för avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (kvinnorätts-

---

<sup>8</sup> Jfr Glotz Stade (2015), s. 461-464 och Leviner (2017), s. 1-3. Se även <http://www.hedersfortryck.se/hedersfortryck/vad-ar-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/konsekvenser-av-att-utsattas-for-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/uppbrotsprocessen/>.

<sup>9</sup> Jfr HFD 2015 ref. 7.

<sup>10</sup> Jfr Kaldal & Kankaanpää (2016), s. 767-769 samt Leviner (2017), s. 1-3.

<sup>11</sup> Se CRC/C/SWE/CO/5, p. 6-14 och p. 38. Rapporten publicerades i januari 2015 angående hur Sverige lever upp till de förpliktelser som följer av FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Jfr i sammanhanget även BO:s remissvar från 2015-11-30 angående betänkandet *Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU* (SOU 2015:71).

kommittén) uttryckt en djup oro över brister i den rättsliga prövningen av fall av våld mot flickor och kvinnor samt skillnader mellan kommuner när det gäller såväl tillgänglighet som kvalitet på det stöd och skydd som erbjöds. Flickor och kvinnor tillhörande minoritetsgrupper ses i sammanhanget som extra utsatta.<sup>12</sup>

Noteras bör att den kritik som barn- respektive kvinnorättskommittén riktat mot Sverige inte direkt berör förutsättningarna för omhändertagande av unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Med beaktade av kommittéernas uttalanden i allmänhet, HFD:s avgörande i HFD 2015 ref. 7 samt den oro som uttryckts för att samhället genom nuvarande lagstiftning och rättstillämpning sviker unga som lever under hot från hedersrelaterat våld och förtryck är det dock av intresse att utreda saken närmre.<sup>13</sup>

## 1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att med utgångspunkt i 3 § LVU granska den rättsliga regleringen samt domstolarnas resonemang kring vad som kan - respektive inte kan - anses utgöra ett socialt nedbrytande beteende i de fall unga önskar återvända till en miljö där de riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck eller agerar på ett sådant sätt att de utsätter sig själva för fara. Uppsatsen syftar på så vis till att undersöka i vilken utsträckning 3 § LVU är applicerbar i fall där barn och unga riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck samt att belysa situationer där den nuvarande regleringen kan vara otillräcklig.

Vidare avser uppsatsen diskutera hur svensk lagstiftning och praxis förhåller sig till barnkonventionens grundläggande princip om barnets bästa samt kvinnokonventionens huvudsakliga princip om icke-diskriminering. Uppsatsen syftar på så vis även till att belysa de rättsliga utmaningar och ställningstaganden som dessa

---

<sup>12</sup> CEDAW/C/SWE/CO/8-9, p. 24 och 26. Rapporten publicerades i mars 2016 angående Sveriges ansträngningar för att stärka jämställdheten mellan män och kvinnor enligt de krav som följer av FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor (kvinnokonventionen).

<sup>13</sup> Jfr även den mediala uppmärksamhet som på senare tid riktats mot hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige, såsom Aftonbladets granskning *I stället för kärlek*, tillgänglig via: <http://hedersfortryck.story.aftonbladet.se/>, och SVT:s Agenda om hedersförtryck, <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/mariet-ghadimi-om-hedersfortryck-regeringen-har-svikit- dessa-barn>.

konventioner aktualiserar i förhållande till den nuvarande regleringen av beredande av vård enligt 3 § LVU vad gäller möjligheterna till skydd av unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.

Mot bakgrund av uppsatsens syfte har följande frågeställningar formulerats:

- (a) Hur ser den allmänna regleringen ut vad gäller förutsättningarna för beredande av vård enligt 3 § LVU i de fall unga anses ha ett socialt nedbrytande beteende?
- (b) Vilka grundläggande krav följer av barnkonventionens princip om barnets bästa respektive kvinnokonventionens princip om icke-diskriminering?
- (c) Vad talar enligt domstolarna för – respektive emot – att hemmet och familjen skulle kunna utgöra exempel på sådana miljöer som är att likställa med de riskmiljöer som omnämns i samband med definitionen av ett socialt nedbrytande beteende i 3 § LVU?
- (d) Hur förhåller sig den rättsliga regleringen och domstolarnas resonemang – vad gäller förutsättningarna för vård enligt 3 § LVU – till barnkonventionens princip om barnets bästa samt kvinnokonventionens princip om icke-diskriminering i de fall unga önskar återvända till en miljö där de riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck, eller agerar på ett sådant sätt att de utsätter sig själva för fara?

### **1.3 Avgränsningar**

Uppsatsen behandlar endast omhändertaganden på grund av hedersrelaterat våld och förtryck i förhållande till rekvisitet ”något annat socialt nedbrytande beteende” i 3 § LVU, vilket innebär att resonemang utifrån bestämmelsens övriga två beteenderekvisit liksom 2 § LVU faller utanför ramen för denna uppsats. Vidare uppmärksammas endast situationen för flickor och unga kvinnor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld eller förtryck, då forskning visar att de som regel befinner sig i en mer utsatt situation än de pojkar och unga män som lever i

hederskontexter.<sup>14</sup> Mot bakgrund av lagens tillämpningsområde sker i sin tur en naturlig avgränsning vad gäller ålder, då insatser med stöd av LVU endast kan beslutas för barn och unga upp till och med 20 års ålder. Uppsatsen behandlar således inte fall av hedersrelaterat våld och förtryck som avser unga över 20 år.<sup>15</sup>

Till följd av att uppsatsens utrymme är begränsat berörs i sin tur endast en av barnkonventionens fyra grundläggande principer – barnets bästa – då denna bedöms vara av störst intresse för det valda ämnesområdet. Av samma anledning uppmärksammas endast kvinnokonventionens huvudsakliga princip om icke-diskriminering. Avgränsningar av mindre karaktär sker löpande i texten.

## 1.4 Metod, material och urval

Uppsatsen bygger på rättsdogmatisk metod, vilket innebär att gällande rätt tolkas och systematiseras med utgångspunkt i lagstiftning, rättspraxis, lagförarbeten och doktrin. Metoden syftar till att beskriva gällande rätt utifrån en konkret problemställning (*de lege lata*), men även till att diskutera lösningar på de problem som uppmärksammas (*de lege ferenda*).<sup>16</sup> Den rättsdogmatiska metoden kompletteras vidare av rättsanalytisk metod i syfte att inte endast fastställa gällande rätt utan även att analysera rätten, exempelvis hur lägre instanser förhåller sig till HFD:s prejudikat och i vilken utsträckning den komplexa problematik som hedersrelaterat våld och förtryck medför beaktas i domstolarnas bedömningar?<sup>17</sup>

Vad gäller metod och material kan tilläggas att ett antal rättsfall valts ut för att möjliggöra en granskning av hur domstolarna resonerar kring förutsättningarna för ingripande med stöd av 3 § LVU i fall av hedersrelaterat våld och förtryck. HFD har dock endast uttalat sig i ett fall – HFD 2015 ref. 7 – gällande hedersrelaterat våld och förtryck i förhållande till rekvisitet ”något annat socialt nedbrytande beteende” i 3 § LVU, varför resterande underlag utgörs av avgöranden från kammarrätt.

---

<sup>14</sup> Jfr NCK (2010), s. 42-45 vad gäller flickors och unga kvinnors så kallade ”dubbla utsatthet” i hederskontexter. Se även Schlytter & Rexvid (2014), s. 379-380.

<sup>15</sup> Jfr 3 § LVU. För en närmare beskrivning av LVU:s tillämpningsområde utifrån gällande åldersgränser, se avsnitt 3.2.3.

<sup>16</sup> Jfr Kleineman (2013), s. 21-37.

<sup>17</sup> Jfr Sandgren (2015), s. 45-47.

I syfte att ge en så rättvisande bild som möjligt av domstolarnas resonemang avser granskningen att uppmärksamma samtliga avgöranden från kammarrätt, som efter HFD 2015 ref. 7 behandlat de rättsliga förutsättningarna för ingripande med stöd av 3 § LVU i fall av hedersrelaterat våld och förtryck. Uppsatsen avser således inte att belysa tidigare praxis på området, utan endast till att undersöka rättsläget efter HFD:s vägledande avgörande samt hur underrätt förhåller sig till detta, då tidigare mål bedöms ha begränsat värde efter HFD:s avgörande ifråga.

Vad gäller urvalet av rättsfall har detta baserats på träffar från sökningar i rättsfallsdatabasen Bisnode InfoTorg tillgänglig via [www.infotorg.se](http://www.infotorg.se). Sökningarna har – mot bakgrund av det faktum att det saknas en enhetlig definition av begreppet hedersrelaterat våld och förtryck – genomförts utifrån en kombination av flera olika sökord.<sup>18</sup> I detta fall konstruerades sammanlagt tre olika kombinationer av sökord då – förutom heder – även skam och vanära visat sig vara återkommande ord vid förklaring och tolkning av begreppet hedersrelaterat våld och förtryck i såväl förarbeten som doktrin och olika myndighetspublikationer. Följande tre kombinationer av sökord konstruerades därför med förhoppningen att säkerställa inkluderande, men för uppsatsen samtidigt relevanta, sökträffar:

- (1) ”Heder, LVU, Socialt nedbrytande beteende”;
- (2) ”Skam, LVU, Socialt nedbrytande beteende”;
- (3) ”Vanära, LVU, Socialt nedbrytande beteende”.

Vad gäller resultaten av sökningarna kan konstateras att den första sökningen, där heder inkluderades som sökord, genererade sammanlagt nitton träffar. Den andra sökningen, som innehöll ordet skam, resulterade i elva träffar medan den tredje sökningen, som konstruerades utifrån begreppet vanära, genererade tre träffar. Beträffande resultaten i allmänhet kan konstateras att flera liknande träffar uppdagades, men även att nya rättsfall upptäcktes. Den tredje sökningen – där vanära inkluderades som sökord – genererade dock endast rättsfall som redan framkommit i samband med de två tidigare sökningarna. Tilläggas kan att de tre sökningarna genomfördes utan någon avgränsning i tid, då syftet till en början var att få en

---

<sup>18</sup> Se avsnitt 2.1 för vidare resonemang kring avsaknaden av en enhetlig definition av begreppet hedersrelaterat våld och förtryck och dess betydelse.

överblick över hur många mål som överhuvudtaget aktualiserat ämnet ifråga. De mål i vilka dom avkunnats innan HFD meddelade sitt vägledande avgörande i HFD 2015 ref. 7 den 6 mars 2015 kom dock – i likhet med andra fall som föll utanför ramen för gjorda avgränsningar – att exkluderas efterhand. Efter en närmare granskning visade sig slutligen fem rättsfall vara av relevans, vilka alla uppmärksammas i uppsatsens femte kapitel.<sup>19</sup>

Beträffande materialet i övrigt kan tilläggas att uppsatsen tar sin utgångspunkt i nationell lagstiftning med tillhörande lagkommentarer samt förarbeten bestående av propositioner och statens offentliga utredningar. Till grund för uppsatsen ligger även barn- och kvinnokonventionerna samt deras internationella reglering tillsammans med de allmänna kommentarer och rekommendationer som barn- respektive kvinnorrättskommittéerna publicerat till stöd vid tolkning av konventionerna. Doktrin samt publikationer från olika offentliga organ har även använts i syfte att nyansera ämnet utifrån olika perspektiv.

Vad gäller val av perspektiv kan slutligen tilläggas att ett barn- samt kvinnorrättsperspektiv genomgående anläggs i syfte att synliggöra ungas rätt – men även utsatthet – vid beslut om beredande av vård enligt LVU i fall av hedersrelaterat våld eller förtryck.

## 1.5 Teoretiska utgångspunkter

Av den kunskaps- och forskningsöversikt som Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK) presenterade 2010 framgår det att forskningen om hedersrelaterat våld och förtryck kan delas in i tre övergripande teoretiska perspektiv – ett kulturellt perspektiv, ett könsperspektiv samt ett intersektionellt perspektiv – som alla bidrar med olika förklaringsmodeller samt förståelser av problematiken.<sup>20</sup>

---

<sup>19</sup> Noteras kan att ett av dessa rättsfall skiljer sig från övriga fyra på så vis att det endast avser ett fastställande av ett omedelbart omhändertagande. Fallet inkluderar dock ändå, eftersom det illustrerar hur domstolen resonerar kring omhändertagande av unga med stöd av 3 § LVU i fall av hedersrelaterat våld och förtryck. Tilläggas kan att för en översikt över det fullständiga resultatet från samtliga tre sökningar, som alla är uppdaterade mot de rättsfall som fanns sökbara 2017-11-27, se bilaga A.

<sup>20</sup> Se NCK (2010), s. 18-36.

Inom det kulturella forskningsperspektivet ges normer och värderingar en central plats i förklaringen av såväl heder som förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck. Kulturella och värderingsmässiga skillnader analyseras här för att förstå hur makt samt över- respektive underordning såväl skapas som upprätthålls inom olika grupper. Enligt det kulturella perspektivet kan föreställningar om heder härledas till särskilda kulturer inom vilka patriarkala värderingar är styrande och hedersrelaterat våld och förtryck ses som ett verktyg för att kontrollera kvinnors sexualitet. Sådana hederskulturer kan – enligt förespråkare för det kulturella perspektivet – främst härledas till kulturer med geografiskt ursprung i Asien, Mellanöstern och Nordafrika.<sup>21</sup> Forskning som anlägger ett könsperspektiv analyserar i första hand däremot inte hederskulturer, utan betonar istället patriarkatets betydelse och inverkan vad gäller förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck. Könsperspektivet utgår här från likheterna mellan hedersrelaterat våld och förtryck och mäns våld mot kvinnor i allmänhet. Patriarkala föreställningar ses i sammanhanget som universella och mäns våld mot kvinnor som ett strukturellt problem på global nivå. Hedersrelaterat våld och förtryck samt kvinnors utsatthet kopplas på så vis till mäns globala strukturella överordning och beskrivs som en del av det allmänna våld mot kvinnor som existerar i alla samhällen och kulturer.<sup>22</sup>

Kritik har dock riktats mot såväl det kulturella perspektivet som könsperspektivet vad gäller att förklara heder och förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck. Den kulturella ansatsen har exempelvis kritiserats för att förenkla förhållandet mellan kultur och ursprung samt för att reducera hedersrelaterat våld och förtryck till en konflikt mellan skilda normer, där vissa regioner i världen utpekats som orsak till problematiken. Något som enligt kritikerna riskerar att leda till ökad diskriminering och stigmatisering av olika etniska grupper i det svenska samhället. Könsperspektivet har i sin tur ifrågasatts för sitt strikta fokus på kön och försök att frångå begreppet hedersrelaterat våld och förtryck genom att istället beteckna det som mäns våld mot kvinnor. Om hedersrelaterat våld och förtryck endast ses som en del av en generell underordning av kvinnor riskerar, enligt kritiker, den specifika problematiken och dess konsekvenser att förbises.<sup>23</sup> I syfte att belysa komplexiteten och föränderligheten

---

<sup>21</sup> Se NCK (2010), s. 21-25. Jfr Schlytter (2004), s. 14-19, samt i Baianstovu (2017), s. 10-12.

<sup>22</sup> Se NCK (2010), s. 25-29. Jfr Eldén (2003), s. 88-89.

<sup>23</sup> Se NCK (2010), s. 29-32. Jfr i Baianstovu (2017), s. 10-12.



vad gäller såväl heder som begrepp som förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck har därför ett så kallat intersektionellt forskningsperspektiv introducerats. Denna ansats tar avstånd från de tidigare perspektivens förhållandevis strikta uppdelning mellan kultur och kön och syftar istället till att nyansera diskussionen genom att se de båda kategorierna som sammanlänkade. Begreppet intersektionalitet härstammar ursprungligen från engelskans ”to intersect” – vilket betyder att genomskära eller genomkorsa – och används i sammanhanget inte bara för att illustrera hur kön interagerar med andra kategorier såsom ålder, klass och etnicitet, utan även för att visa hur nära förbundna dessa är med varandra.<sup>24</sup> Det intersektionella perspektivet utvidgar på så vis synen på heder till att förutom kvinnors sexualitet även beröra status, rykte, diskriminering och så kallat socialt kapital.<sup>25</sup>

Mot bakgrund av uppsatsens syfte och frågeställningar har det intersektionella perspektivet bedömts som mest relevant då det bidrar till att synliggöra ämnets komplexitet, men även visar ett samspel mellan olika faktorer såsom ålder, kön och etnicitet och hur dessa inverkar på betydelsen av heder samt förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck. De andra perspektiven kommer dock till viss del även att beröras, då större delen av den forskning som bedrivits inom området anlagt något av dessa synsätt. För en förståelse för problematiken och ungas utsatthet kommer därför vissa aspekter, som kan härledas till antingen det kulturella perspektivet eller könsperspektivet, även att belysas.<sup>26</sup>

## 1.6 Forskningsläge

Vad gäller den rättsliga regleringen av förutsättningarna för omhändertagande av unga med stöd av LVU har forskning bedrivits inom ett flertal områden. Exempelvis har frågan om när unga som beretts vård enligt LVU bör återförenas med sina familjer – samt de svårigheter som i detta sammanhang kan uppstå i avvägningen mellan olika

---

<sup>24</sup> Se NCK (2010), s. 32-36. Jfr Lykke (2003), s. 47-49; Lykke (2005), s. 7-9 samt de los Reyes & Mulinari (2005), s. 7-12, 27-28.

<sup>25</sup> Jfr Kaldal & Kankaanpää (2016), s. 771-772.

<sup>26</sup> Wikans (2004) förklaring av hedersbegreppet, vilken faller inom ramen för det kulturella perspektivet, används exempelvis som utgångspunkt i denna uppsats då hennes arbete bidragit till utvecklingen av förståelsen för hedersrelaterad problematik i stort. Jfr NCK:s rapport (2010), *Hedersrelaterat våld och förtryck – en kunskaps- och forskningsöversikt*, s. 21-25.

intressen – varit föremål för diskussion, då hänsyn ska tas till såväl ungas rätt till skydd från utsatthet som familjens rätt till respekt för privat- och familjeliv.<sup>27</sup>

Forskning har även bedrivits vad gäller de svårigheter som kan uppkomma i samband med bevisprövning och bevisvärdering samt vad gäller domstolarnas utredningsansvar i mål om LVU.<sup>28</sup>

De rättsliga utmaningar som kan uppstå i samband med domstolarnas bedömning av risk – och vilka förhållanden som egentligen motsvarar risk för att unga far illa – har även uppmärksammats.<sup>29</sup>

En del forskning har i sin tur behandlat ungas rätt och rättsliga ställning vid tvångsvård i förhållande till olika internationella instrument för mänskliga rättigheter såsom barnkonventionen.<sup>30</sup> Ungas rättigheter i förhållande till kvinnokonventionen har dock inte uppmärksammats i samma utsträckning, då forskningen överlag är mycket begränsad i förhållande till detta instrument.<sup>31</sup>

Vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck har forskning framförallt bedrivits för att öka förståelsen kring heder som ideologi, utsattas villkor och de kontexter inom vilka

---

<sup>27</sup> Jfr t ex Svensson (2012), *Högsta förvaltningsdomstolen och tvångsvården – om betydelsen i rättssäkerhetshänseende av domstolens domar angående LVU och LVM*, och Leviner (2014), När kan och bör placerade barn flytta hem – en oklar balansering mellan återförening och stabilitet i tre olika processer, i Cederborg & Warnling-Nerep (red.), *Barnrätt – en antologi*. Svensson är docent i socialrätt vid Göteborgs universitet och Leviner är lektor och doktor i offentlig rätt vid Stockholms universitet.

<sup>28</sup> Jfr t ex Diesen & Lagerqvist Veloz Roca (2003), *Bevisprövning i förvaltningsmål*. Diesen är professor i processrätt och Lagerqvist Veloz Roca är docent i offentlig rätt. Båda är verksamma vid Stockholms universitet.

<sup>29</sup> Se t ex Kaldal (2010), *Parallella processer – en rättsvetenskaplig studie av riskbedömningar i vårdnads- och LVU-mål*. Kaldal är docent i processrätt vid Stockholms universitet.

<sup>30</sup> Se t ex Mattsson (2017), *Barnrättsperspektivet i tvångsvården för barn och unga*, i Leviner & Lundström (red.), *Tvångsvård av barn och unga – rättigheter, utmaningar och gränzoner*, samt Schiratzki (2017), *Barnrättens grunder*. Jfr även Mattsson (2002), *Barnet och rättsprocessen – rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*. Mattsson är professor i offentlig rätt samt docent i socialrätt och socialt arbete vid Lunds universitet. Schiratzki är professor i välfärdsrätt vid Ersta Sköndal Bräcke högskola. Nämnas kan även Alexius & Hollander (2014), *Barns behov och vilja vid tvångsvård till följd av omsorgsbrist*, i Cederborg & Warnling-Nerep (red.), *Barnrätt – en antologi*. Alexius är docent i juridik samt lektor i socialt arbete och Hollander är professor i rättsvetenskap med inriktning mot socialt arbete. Båda är verksamma vid Stockholms universitet.

<sup>31</sup> Jfr UN Women Sverige och Fredrika Bremer förbundets rapport (2012), *Sverige + Kvinno-konventionen = sant?*, som producerades med stöd av Ungdomsstyrelsen (nuvarande Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor).

hedersrelaterat våld och förtryck uppkommer.<sup>32</sup> Studier har även genomförts för att finna effektiva sätt att förändra attityder och beteenden samt möta de rättsliga utmaningar som hedersproblematiken medför vid beslut om beredande av vård enligt LVU. Tilläggas kan att forskningen vad gäller omhändertagande med stöd av LVU på grund av hedersrelaterat våld och förtryck framförallt har inriktats mot flickors och unga kvinnors utsatthet. Under senare år har dock även situationen för pojkar och unga män som lever i hederskontexter och riskerar att utsättas för våld och förtryck kommit att beröras. Pojkar och unga män betraktas i sammanhanget inte endast som potentiella förövare utan även som offer för hedersrelaterat våld och förtryck.<sup>33</sup> Studier har även visat att homo- och bisexuella samt trans- och queerpersoner som lever i hederskontexter utgör särskilt sårbara grupper.<sup>34</sup>

Forskning som närmare behandlar de rättsliga förutsättningarna för omhändertagande av unga med stöd av rekvisitet socialt nedbrytande beteende i fall av hedersrelaterat våld och förtryck är dock begränsad, då frågan först uppmärksammats på senare tid, vilket även noterats i doktrin.<sup>35</sup>

## 1.7 Disposition

Uppsatsens *andra kapitel* problematiserar heder som begrepp samt förklarar närmare varför frågan om hedersrelaterat våld och förtryck är aktuell ur ett svenskt perspektiv. *Tredje kapitlet* beskriver den rättsliga regleringen av tvångsomhändertagande av unga med stöd av 3 § LVU. *Fjärde kapitlet* behandlar barnkonventionen och dess grundläggande princip om barnets bästa samt kvinnokonventionen och dess huvudsakliga princip om icke-diskriminering. *Femte kapitlet* uppmärksammar

---

<sup>32</sup> Se t ex NCK:s rapport (2010), *Hedersrelaterat våld och förtryck – en kunskaps- och forskningsöversikt* samt Bredal (2014), Ordinary v. Other Violence? Conceptualising Honour-Based Violence in Scandinavian Public Policies, i Gill, Strange & Roberts (red.), *'Honour' Killing and Violence - Theory, Policy and Practice*. Jfr även Kaldal & Kankaanpää (2016), *Hedersrelaterat våld och förtryck mot barn och unga. Del I: En kränkning av barn och ungas rätt till integritet?* samt Kaldal & Kankaanpää (2017), *Hedersrelaterat våld och förtryck mot barn och unga. Del II: Samhällets ansvar och förutsättningar att utreda och beivra brott?* Bredal är forskare verksam vid Velferdsforskningsinstitutet NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus. Kaldal är docent i processrätt och Kankaanpää är doktorand i straffrätt vid Stockholms universitet.

<sup>33</sup> Jfr t ex Schlytter & Rexvid (2014), Pojkars villkor i hederskontexten: LVU:s blindas fläck, i Cederborg & Warnling-Nerep (red.), *Barnrätt – en antologi*. Schlytter är docent i rättssociologi vid Stockholms universitet och Rexvid är doktorand i socialt arbete vid Umeå universitet.

<sup>34</sup> Se SOU 2015:55, s. 49.

<sup>35</sup> Jfr Schlytter & Rexvid (2014), s. 378-380 och Leviner (2017), 1-3.

därefter domstolarnas resonemang vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck i förhållande till 3 § LVU. *Sjätte kapitlet* återkopplar avslutningsvis till uppsatsens syfte och huvudsakliga frågeställningar för vidare analys, reflektion och slutsats.

## 1.8 Definitioner

*Barn* definieras såsom varje människa under 18 år under förutsättning att barnet inte blivit myndigt tidigare enligt den lag som gäller barnet.<sup>36</sup>

*Unga* avser i detta sammanhang såväl barn (flickor) som unga vuxna (kvinnor) upp till 21 års ålder, det vill säga både personer som faller under den lagstadgade definitionen av barn och individer som enligt lag är att betrakta som vuxna. Då LVU kan aktualiseras för såväl flickor under 18 år som unga kvinnor upp till 21 års ålder kommer fortsättningsvis begreppen *de unga* respektive *den unga* att användas för att beskriva samtliga inom denna grupp.<sup>37</sup>

---

<sup>36</sup> Jfr barnkonventionen art. 1 följt av 9 kap. 1 § föräldrabalken (FB) som enligt svensk lag stadgar att den som är under 18 år är omyndig.

<sup>37</sup> Jfr Lundgrens et al. lagkommentar i Zeteo till 1 § LVU gällande nuvarande åldersgränser.

## 2 Hedersrelaterat våld och förtryck

Följande avsnitt problematiserar heder som begrepp samt förklarar närmare varför frågan om hedersrelaterat våld och förtryck är aktuell från ett svenskt perspektiv.

### 2.1 Heder – ett komplext och föränderligt begrepp

Inledningsvis kan noteras att det inom forskningen saknas en vetenskapligt vedertagen definition av heder i förhållande till begreppet hedersrelaterat våld och förtryck, då det råder delade meningar om hur heder bör definieras, tolkas och förstås. Förklaringar har även visat sig variera över tid samt skifta karaktär beroende på perspektiv, ideologi och samhällelig kontext. Heder som begrepp är således komplext och föränderligt, vilket enligt forskningen är viktigt att beakta vid resonemang om heder i förhållande till våld och förtryck.<sup>38</sup>

Heder kan dessutom kategoriseras i termer av så kallad hierarkisk respektive horisontell heder. Hierarkisk heder avser skillnader i rang inom det system, vilket medlemmar i familjer som lever i hederskontexter kan inordnas. Högst i rang befinner sig som regel män och pojkar, medan kvinnor och flickor återfinns längst ner i systemet. Horisontell heder avser i sin tur personlig heder, vilket är den form som vanligen uppmärksammas i samband med hedersrelaterat våld och förtryck. Den personliga hedern kan närmast liknas vid ett ting, det vill säga något som en individ har eller inte har. Till skillnad från hierarkisk heder, som kan öka eller minska, kan horisontell heder endast innehas eller förloras och under vissa förutsättningar eventuellt återerövas. Heder ses i sammanhanget som en integrerad del av individen, som är till för allmänhetens beskådan. Det yttre, det vill säga hur saker och ting framstår, är därför av stor betydelse.<sup>39</sup>

Vad som utgör heder regleras i sin tur av en uppsättning regler, vilka kan liknas vid en hederskod bestående av olika värden som i sammanhanget är att betrakta som grundläggande normer och värderingar. Om en individ bryter mot dessa regler

---

<sup>38</sup> Jfr avsnitt 1.5 angående olika forskningsperspektiv. Se även NCK (2010), s. 12-17 samt Kaldal & Kankaanpää (2016), s. 771-774.

<sup>39</sup> Jfr Wikan (2004), s. 65-68 samt Kaldal & Kankaanpää (2016), s. 772-773.

riskerar personen ifråga att förlora sin heder. Överträdelser kan på så vis resultera i vanära, vilket kan drabba såväl den individ som agerat i strid med hederskoden som andra personer i individens närhet. De bakomliggande orsakerna kan variera, men som gemensamt beskrivs ofta det faktum att det handlar om kontroll av flickors och unga kvinnors sexualitet. Tilläggas kan att endast ett rykte, eller en misstanke, om överträdelse kan vara tillräckligt för att en flicka eller ung kvinna ska riskera att utsättas för våld, ökad kontroll eller annat förtryck. För de flickor och unga kvinnor som lever i en hederskontext är även utrymmet för felsteg begränsat i förhållande till de regler som hederskoden uppställer.<sup>40</sup>

Det är även viktigt att notera att heder betraktas som något manligt, det vill säga något som endast pojkar och män kan besitta. Hedern är i sin tur beroende av andra familje- eller släktmedlemmars agerande, rykte och renommé. Flickor och kvinnor bär – istället för heder – skam och förväntas förvalta sin oskuld, kyskhet och sexualitet i enlighet med de regler som hederskoden uppställer. Om en flicka eller kvinna utmanar rådande normer – framförallt avseende för- eller utomäktenskapliga förbindelser – riskerar hela släkten att försättas i vanära, vilket kan få förödande konsekvenser för alla berörda.<sup>41</sup>

I regeringens handlingsplan för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige återfinns följande beskrivning:

Hedersrelaterat våld och förtryck har, liksom mäns våld mot kvinnor generellt, sin grund i kön, makt, sexualitet och kulturella föreställningar om dessa. [...] När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet. I hederstänkandet står föreställningar om oskuld och kyskhet i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende. Detta förhållande kan vara mer eller mindre uttalat och kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors liv som berör exempelvis klädval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb och giftermål och skilsmässa. I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet i hot om våld och våld, inklusive dödligt våld.<sup>42</sup>

---

<sup>40</sup> Jfr Wikan (2004), s. 65-70 samt Kaldal & Kankaanpää (2016), s. 772-773.

<sup>41</sup> Ibid.

<sup>42</sup> Se regeringens skrivelse 2007/08:39, s. 12. Jfr FN:s definition av heder: "Honour is defined in terms of women's assigned sexual and familial roles as dictated by traditional family ideology. Thus adultery, premarital relationships (which may or may not include sexual relations), rape and falling in love with an 'inappropriate' person may constitute violations of family honour", E/CN.4/1999/68, s. 7.

Det sätt på vilket hedersnormer upprätthålls kan alltså variera. Studier har visat att det kan innefatta allt från olika former av oskuldstvång, oskuldstester och rekonstruktioner av ”mödomshinnor” till könsstympning, barn- och tvångsäktenskap. En uppdelning av män och kvinnor – så kallad social segregering – har dessutom visat sig vanligt förekommande i såväl privata som offentliga sammanhang.<sup>43</sup>

## 2.2 Hedersrelaterat våld och förtryck – en ny företeelse?

Hedersrelaterat våld och förtryck är ingen ny företeelse, men har under senare år kommit att uppmärksammas i allt större utsträckning genom olika initiativ från såväl svenska som internationella samfund och organisationer som arbetar för att motverka våld och förtryck i hederns namn.<sup>44</sup>

Allt större uppmärksamhet har även riktats mot att söka förklaringar till i vilka sammanhang och under vilka förutsättningar det hedersrelaterade våldet och förtrycket uppstår. En intersektionell ansats framhåller, som tidigare berörts, vikten av en förståelse för hur olika faktorer såsom ålder, kön och etnicitet samverkar. De los Reyes (2003) betonar i sammanhanget även att utsatta flickors och unga kvinnors situation ska ses som sammanhängande med den sociala exkludering som deras familjer många gånger upplever till följd av att de betraktas som kulturellt avvikande i förhållande till majoriteten av befolkningen i Sverige.<sup>45</sup> Darvishpour (2006) beskriver i sin tur kön, socioekonomisk situation och etnisk diskriminering som betydande faktorer i förklaringen till förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck. Han varnar i sammanhanget även för att såväl upplevd som faktisk diskriminering kan bidra till att förstärka patriarkala värderingar hos såväl första som andra generationens invandrare.<sup>46</sup> Hedersrelaterat våld och förtryck uppstår – enligt den intersektionella

---

<sup>43</sup> Jfr Schlytter & Rexvid (2014), s. 378-379.

<sup>44</sup> Jfr t ex Länsstyrelsen Östergötland, <http://www.hedersfortryck.se/>, som genom såväl regionala som nationella regeringsuppdrag arbetar för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige. Jfr även initiativet *Kärleken är fri - en stödchatt för unga utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck*, tillgänglig via <https://dinarattigheter.se/>. Stödchatten bemannas av representanter från organisationerna Rädda Barnen, Glöm aldrig Pela och Fadime, Elektra Göteborg, TRIS – Tjejers rätt i samhället, Shanazi Hjältar, Freezone, Dansa! Min kompis, Linnamottagningen, Föreningen Tillsammans, Somaya Kvinno- och tjejjourer och Tjejjouren Norrköping.

<sup>45</sup> Se de los Reyes (2003), s. 33-34. Jfr NCK (2010), s. 32-33.

<sup>46</sup> Se Darvishpour (2006), s. 194-196. Jfr NCK (2010), s. 35.

förklaringsmodellen – således i en skärningspunkt mellan olika politiska och sociala faktorer, varför en förståelse för existerande strukturer av makt och ojämlikhet i sammanhanget är av vikt.<sup>47</sup>

Hedersrelaterat våld och förtryck är heller inte begränsat till enstaka regioner eller religiösa åskådningar, utan förekommer i olika sammanhang världen över, även i icke-religiösa sammanhang. Enligt uppgifter från Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK) är dock omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck från såväl ett globalt som svenskt perspektiv svår att fastslå. Statistik saknas och definitionen av vad som egentligen utgör hedersrelaterat våld och förtryck är omstridd. Forskning inom området talar dock för en viss utbreddhet och att det i många länder råder en uppfattning om att hedersrelaterat våld och förtryck ökar, även om det sällan rapporteras och registreras som hedersrelaterat. Många hedersrelaterade dödsfall rubriceras exempelvis som olyckor eller självmord, vilket är en av anledningarna till att mörkertalen förmodas vara höga.<sup>48</sup> Även om den exakta omfattningen är okänd har flera rapporter publicerats i Sverige under senare år, vilka vittnar om att unga upplever begränsningar beträffande val att ingå äktenskap eller ej samt rätt att själva välja partner. Av rapporterna framgår i sin tur att det är flickor med utländsk bakgrund som i störst utsträckning uppger att de begränsas av olika regler eller villkor inom familjen. Rapporterna varnar även för höga mörkertal, då anmälningsfrekvensen vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige är låg.<sup>49</sup>

Mot bakgrund av ovanstående har flera åtgärder vidtagits för att stärka arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige. Flera lagändringar har även genomförts och föreslagits i syfte att stärka skyddet för unga som riskerar att fara illa.<sup>50</sup> Uppgifter indikerar dock att antalet unga som lever under hot av hedersrelaterat

---

<sup>47</sup> Jfr NCK (2010), s. 29-32.

<sup>48</sup> Se NCK (2010), s. 12-13. Jfr Johnsson-Latham (2014), s. 34-36.

<sup>49</sup> Se t ex Socialstyrelsens rapport, *Frihet och ansvar*, (2007) samt Ungdomsstyrelsens (nuvarande Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor) rapport, *Gift mot sin vilja*, (2009). Jfr även Johnsson-Latham (2014), s. 34-35.

<sup>50</sup> Jfr t ex regeringens skrivelse 2007/08:39, *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*, prop. 2013/14:208, *Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap samt tillträde till Europarådets konvention om våld mot kvinnor* och SOU 2015:71, *Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU*.



våld och förtryck i Sverige fortsätter att öka, varför en närmare förståelse för problematiken är av vikt.<sup>51</sup>

## 2.3 Kollektivistiska uttryck och strukturer

Utmärkande för hedersrelaterat våld och förtryck är dess kollektiva uttryck. Till skillnad mot andra former av våld mot kvinnor, exempelvis mäns våld mot kvinnor i nära relationer, där våldet tenderar att utföras individuellt och fördömas kollektivt, utförs hedersrelaterat våld och förtryck i huvudsak kollektivt. Kännetecknande är även det faktum att det ofta anses såväl motiverat som socialt accepterat av medlemmarna i kollektivet.<sup>52</sup>

Hedersrelaterat våld och förtryck utmärks även av olika former av kontroll, som på ett eller annat sätt syftar till att begränsa en individs självständighet i förhållande till kollektivet. Den som öppet utmanar eller trotsar den rådande normen anses vanära familjen och riskerar därför att straffas för att familjen – eller ett utökat kollektiv – ska återfå vad som upplevs som förlorad heder. Förövarna utgörs i sin tur vanligtvis av familj, släkt eller andra medlemmar ur gemenskapen.<sup>53</sup>

Tilläggas kan att alla medlemmar i kollektivet som regel förväntas skydda kollektivets privata angelägenheter från utomståendes insyn, vilket innebär att handlingar som offentliggör kollektivets inre – såsom kontakt med polis eller socialtjänst – kan uppfattas som ett svek och bestraffas därefter.<sup>54</sup> Wikan (2004) förklarar att offentliggörandet bidrar till att konfrontera de manliga medlemmarna av familjen, eller det utökade kollektivet, med sin ”svaghet” då de inte lyckats förhindra ett offentliggörande. Vanhedern uppstår dock inte genom själva handlingen i sig – offentliggörandet – utan ligger i omgivningens reaktion, varför en förståelse för den

---

<sup>51</sup> Se NCK (2010), s. 12-17. Jfr <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/kommuner-larmar-anmalningar-om-hedersfortryck-okar> samt <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/fler-ringer-stodtelefon-rekordmanga-fall-efter-sommaren>.

<sup>52</sup> Se <http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>.

<sup>53</sup> Ibid.

<sup>54</sup> Jfr Kaldal & Kankaanpää (2016), s. 772-773.

sociala miljö som omger en individ som lever under hot om hedersrelaterat våld och förtryck är av betydelse.<sup>55</sup>

## 2.4 Risker vid ett eventuellt återvändande

För unga – som lever under hot om hedersrelaterat våld och förtryck – kan ett återvändande till hemmet och familjen innebära en påtaglig risk för att utsättas för ytterligare våld och förtryck. Forskning har exempelvis visat att ett utfärdat hot vanligtvis inte minskar, utan snarare riskerar att förstärkas över tid, då känslan av vad som betraktas som förlorad heder ofta är bestående. Ett hot innefattande hedersrelaterat våld eller förtryck kan således verkställas lång tid efter det att hotet först utfärdades.<sup>56</sup>

Vid bedömning av de risker som kan vara förknippade med ett eventuellt återvändande är det även av vikt att notera att våldet och förtrycket ifråga kan utövas i olika syften, vilket i sin tur kan leda till olika former av utsatthet. Studier har visat att hedersrelaterat våld och förtryck i första hand utövas i syfte att få individer att följa familjens normer och värderingar, exempelvis vad gäller oskuld och kyskhet. Utsatthet kan då avspeglas genom olika former av kontroll, där individens handlingsutrymme på olika sätt begränsas genom hot och påtryckningar. Våld och förtryck förekommer dock även i syfte att återupprätta förlorad heder, då individer brutit mot familjens eller kollektivets överordnade normer och värderingar. Utsatthet kan då uppstå genom att individen exponeras för olika former av psykiskt eller fysiskt våld, social och känslomässig utfrysning eller annan kränkande behandling.<sup>57</sup>

Vikten av en förståelse för såväl uppbrottsprocessen som förhållandet till familj, förövare och kollektiv är i sammanhanget central. Forskning har sedan tidigare visat att uppbrott kan orsaka trauma på grund av känslor av sorg, ensamhet och utanförskap. För unga som lever under hot om hedersrelaterat våld och förtryck kan dock uppbrottet även orsaka trauma då avståndstagandet från familjen i sig riskerar att

---

<sup>55</sup> Jfr Wikan (2004), s. 71-72.

<sup>56</sup> Jfr Länsstyrelsen Östergötland (2014), *Våga göra skillnad – Delrapport 2*, s. 23-26 samt SOU 2015:71, s. 305-308.

<sup>57</sup> Jfr <http://www.hedersfortryck.se/hedersfortryck/vad-ar-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/det-hedersrelaterade-valdets-och-fortryckets-uttryck/>.

ytterligare förstärka det hot de lever under. Unga som dessutom internaliserat normer som de inte själva lyckas leva upp till – vad gäller exempelvis kön, sexualitet och äktenskap – riskerar att utveckla ett starkt självförakt, vilket de behöver stöd för att såväl motarbeta som bearbeta.<sup>58</sup>

Slutligen kan tilläggas att den kontroll och de begränsningar som reglerar ungas villkor i hederskontexter vanligtvis inte upphör i samband med att de blir myndiga och därmed juridiskt självständiga i förhållande till sina föräldrar, utan som regel kvarstår. Frågan är dock när det från samhällets sida föreligger en skyldighet att ingripa och vilka möjligheter till skydd som samhället då kan erbjuda?<sup>59</sup>

---

<sup>58</sup> Se Länsstyrelsen Östergötland (2011), *Våga göra skillnad - en vägledning för skydd, stöd och rehabilitering av unga som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck och/eller som riskerar att bli gifta mot sin vilja eller som har blivit gifta mot sin vilja*, s. 35-38.

<sup>59</sup> Jfr Kaldal & Kankaanpää (2016), s. 773-774.

## 3 Omhändertagande av unga

Följande avsnitt redogör inledningsvis för den rättsliga regleringen vad gäller barn och ungas rätt till skydd – och ett liv fritt från våld och förtryck – samt vilka allmänna förutsättningar som måste vara uppfyllda för att vård enligt LVU ska kunna beredas. Därefter följer en närmare beskrivning av förutsättningarna för ingripande med stöd av 3 § LVU och rekvisitet ”något annat socialt nedbrytande beteende”. Den rättsliga reglering som berör bedömning av risken för att barn och unga far illa ses mot bakgrund av valt ämnesområde som särskilt intressant i sammanhanget.

### 3.1 Barns rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran

I svensk rätt anges de grundläggande behov som barn har rätt att få tillgodosedda i 6 kap. 1 § föräldrabalk (1949:381). Paragrafen har för närvarande följande lydelse:

Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.<sup>60</sup>

Av de inledande bestämmelserna i föräldrabalken (FB) framgår även att ett barn står under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem, om inte rätten har anförtrott vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare, samt att vårdnaden om ett barn består fram till dess att barnet fyllt 18 år.<sup>61</sup> Vidare stadgas att den som har vårdnaden om ett barn ansvarar för barnets personliga förhållanden och är skyldig att se till att barnets behov enligt 1 § tillgodoses.<sup>62</sup>

Sammanfattningsvis kan konstateras att FB anger såväl de grundläggande behov som barn har rätt att få tillgodosedda som det faktum att det i första hand är föräldrarna som är ansvariga för att barnen tillförsäkras dessa rättigheter. Om föräldrarna eller andra vårdnadshavare av någon anledning inte kan tillvarata barnens grundläggande

---

<sup>60</sup> Se 6 kap. 1 § FB.

<sup>61</sup> Jfr 6 kap. 2 § 1st FB.

<sup>62</sup> Jfr 6 kap. 2 § 2st FB.

rättigheter, utan att de allvarligt kränks, föreligger det en skyldighet från samhällets sida att ingripa med stöd av LVU.<sup>63</sup>

### **3.1.1 Alla barns lika rätt – oavsett ursprung**

I förarbetena till LVU konstateras att alla barn – oavsett ursprung – har samma grundläggande behov av omvårdnad och skydd även om synen på hur dessa behov bäst tillgodoses kan skilja sig åt inom olika samhällen och kulturer. Alla barn anses dessutom ha ett behov av att bemötas med respekt samt att få känna sig omtyckta och delaktiga i en familje- och släktgemenskap, men vad händer om olika kulturella uppfattningar angående barns grundläggande behov och rättigheter skulle kollidera?<sup>64</sup>

Vid en kollision mellan kulturer till följd av olika uppfattningar i frågor såsom synen på familj, barnuppfostran, sexualitet och samlevnad, kvinnans ställning eller andra frågor av livsåskådningskaraktär är det enligt förarbetena lämpligt att: "... gå varsamt fram och söka praktiska lösningar i en generös anda i stället för att hävda principer som motverkar eller förhindrar sådana praktiska lösningar".<sup>65</sup> Respekt för den enskildes identitet, integritet och kulturella valfrihet ses i sammanhanget som centralt. Samtidigt framhäver förarbetena att det i Sverige råder enighet om vissa grundläggande värderingar, såsom jämställdhet mellan män och kvinnor samt barns rättigheter, vilka alltid måste värnas. Den enskildes identitet, integritet och kulturella valfrihet bör med andra ord respekteras, men inom ramen för de grundläggande normer som i Sverige gäller för mänsklig samlevnad.<sup>66</sup>

Noteras bör dock att endast det faktum att ett barns hemförhållanden avsevärt skiljer sig kulturellt eller religiöst från de förhållanden som i övrigt råder i Sverige inte ensamt utgör tillräcklig grund för omhändertagande med stöd av LVU. Av förarbetena framgår att detta gäller oavsett om familjen ifråga tillhör en minoritet av svensk eller utländsk härkomst. Avgörande är istället om de förhållanden som råder utgör en

---

<sup>63</sup> Jfr prop. 1989/90:28, s. 57-58.

<sup>64</sup> Ibid, s. 58-59.

<sup>65</sup> Se prop. 1989/90:28, s. 58.

<sup>66</sup> Jfr prop. 1989/90:28, s. 58-59.

påtaglig risk för barnets hälsa eller utveckling, exempelvis om föräldrar av religiösa skäl skulle motsätta sig att deras barn ges livsnödvändig medicinsk behandling.<sup>67</sup>

### **3.1.2 Konflikt mellan barnets behov och föräldrarnas vilja?**

Vad gäller som regel om det uppstår konflikter, eller på annat sätt råder motsättningar, mellan barnets behov och föräldrarnas vilja? Av uttalanden i förarbetena till LVU framgår tydligt att barns grundläggande behov måste ses som styrande i en lagstiftning som syftar till att skydda barn och unga. Det grundläggande syftet med tvångsomhändertaganden av unga är att utgöra ett skydd för de unga, vilket innebär att barns och ungas grundläggande behov aldrig får stå tillbaka till förmån för något annat intresse.<sup>68</sup>

Samtidigt noterar dock förarbetena vikten av att lagstiftningen gällande tvångsvård av unga värnar såväl den unges som föräldrarnas rättssäkerhet i processen. Av detta följer bland annat att förutsättningarna för ett omhändertagande – i den mån det är möjligt – bör vara tydligt reglerade i lag och att de berörda parterna bör ges möjlighet att överklaga de beslut som såväl socialnämnder som domstolar tar. I sammanhanget betonas även vikten av hänsyn till de åtaganden som följer av Sveriges internationella förpliktelser.<sup>69</sup>

## **3.2 Allmänna förutsättningar för vård enligt LVU**

Vid beredande av vård enligt LVU kan noteras att vissa grundläggande förutsättningar alltid måste vara uppfyllda oavsett omständigheter eller vilken grund för vård som görs gällande. Följande avsnitt redogör därför för den allmänna regleringen för beredande av vård enligt LVU med hjälp av rubrikerna *Vårdbehov*, *”Påtaglig risk för skada”*, *Åldersgränser*, *Samtycke* samt *Legalitet*, *proportionalitet* och *minsta ingreppets princip*.

---

<sup>67</sup> Jfr prop. 1989/90:28, s. 58-59.

<sup>68</sup> Se prop. 1989/90:28, s. 59-60.

<sup>69</sup> Ibid. Jfr även art. 8 EKMR, som anger under vilka förutsättningar rätten till familjeliv får inskränkas, samt avsnitt 4 vad gäller de krav som följer av barn- respektive kvinnokonventionens grundläggande principer.

### 3.2.1 Vårdbehov

Inledningsvis kan noteras att alla beslut om beredande av vård enligt LVU ska ske med utgångspunkt i den unges eget vårdbehov, vilket innebär att något annat intresse aldrig får utgöra grund för LVU.<sup>70</sup>

De följder som en separation mellan den unge och dennes föräldrar kan tänkas medföra måste även alltid beaktas när frågan om omhändertagande aktualiseras. Ställning måste exempelvis tas till den belastning som det kan innebära för den unge att skiljas från sina föräldrar och om en separation verkligen bidrar till att tillgodose den unges vårdbehov, eller om mindre ingripande alternativ är möjliga? Ur ett rättsligt perspektiv är avvägningarna ofta svåra, då samhällets ansvar att skydda unga från en skadlig uppväxtmiljö utgör ett undantag till huvudregeln om rätten till familjeliv. Vägledning kan dock sökas i de krav som LVU uppställer vad gäller att en viss nivå av risk måste föreligga för att ett omhändertagande ska kunna bli aktuellt, varför närmare resonemang om bedömningen av risk i mål om LVU är av intresse.<sup>71</sup>

### 3.2.2 Påtaglig risk för skada

Av betydelse i sammanhanget är förutom vårdbehov även risken för att den unges framtida hälsa eller utveckling kan komma att skadas. Risken ska vara *påtaglig* och relaterad till brister i den unges eget beteende samt överensstämmande med något av de rekvisit som anges i 2 eller 3 §§ LVU. Noteras bör dock att det inte är alla riskfaktorer som nödvändigtvis medför en påtaglig risk för skada i framtiden. Prövningen består nämligen av både en tillbakablickande och framåtblickande del, vilket innebär att de nuvarande förhållandena vad gäller den unges beteende ska beaktas samtidigt som en bedömning görs av vilken inverkan dessa förhållanden har på den unges framtida hälsa och utveckling. Enligt förarbetena är vikten av en så *vid bedömning* som möjligt central. Noteras kan i sin tur det faktum att den unges *hälsa* avser både fysisk och psykisk hälsa och att den unges *utveckling* omfattar såväl social som känslomässig och intellektuell utveckling.<sup>72</sup>

---

<sup>70</sup> Jfr SOU 2015:71, s. 300-301.

<sup>71</sup> Jfr Kaldal (2010), s. 276-277 samt SOU 2015:71, s. 312-313.

<sup>72</sup> Se SOU 2015:71, s. 311-313.

Av uttalanden i förarbetena framgår vidare att begreppet ”påtaglig risk” avser att markera att en ringa risk för skada inte är tillräckligt, det vill säga att en övergående eller mindre betydande risk inte utgör tillräckligt grund för att motivera ett ingripande enligt LVU. Tilläggas kan att risken ifråga heller inte får vara obetydlig, oklar eller avlägsen, vilket följer av den så kallade aktualitetsprincipen. Konkreta omständigheter som innebär risk för skada måste således kunna konstateras. Av kravet på konkretion följer vidare att riskfaktorerna i den unges miljö inte får baseras på subjektiva antaganden eller fördomar samt att en individuell riskbedömning – med beaktande av samtliga relevanta förhållanden i den unges miljö – måste ske i varje enskilt fall. Vad gäller den individuella bedömningen kan tilläggas att den även ska innefatta en konsekvensanalys av alternativa utfall. Uppmärksammas kan i sin tur att det är omständigheterna vid tidpunkten för domstolens prövning som är avgörande vid bedömningen av om påtaglig risk föreligger. Om exempelvis lång tid förflutit sedan frågan om vård först aktualiserades kan den ursprungliga situationen ha förändrats vid tidpunkten för domstolens prövning, vilket är något som rätten är skyldig att beakta.<sup>73</sup>

Vad gäller bedömningen av risk kan vidare noteras att den nivå av risk som krävs för att ett omhändertagande ska kunna aktualiseras är nära knuten till det beviskrav som uppställs enligt LVU.<sup>74</sup> Kaldal (2010) konstaterar i sammanhanget följande:

Eftersom rekvisitet påtaglig risk uttrycker styrkan i sambandet mellan riskfaktorer idag och en framtida skada kan bevisemat inte konkretiseras närmare än en skattning, hög – medel – låg. Svaret på hur denna risknivå ska bedömas finns inte i rättskällorna utan måste sökas i vår kunskap om verklighetsförhållandena och medför att riskbedömningen i praktiken utgör samma verksamhet som bevisvärderingen. Därför kommer också frågan om risknivån är uppfylld att verka i förening med frågan om beviskravet uppnåtts.<sup>75</sup>

Beträffande beviskrav i allmänhet kan tilläggas att det krav som ska gälla i ett visst mål antingen kan framgå av lag eller vara möjligt att utläsa av uttalanden i förarbeten och rättspraxis. I fall av omedelbara omhändertaganden framgår det exempelvis direkt av 6 § LVU att sådana omhändertaganden endast kan aktualiseras om det är ”sannolikt” att den unge vid ett senare tillfälle kan komma att beredas vård med stöd av LVU. Vilket beviskrav som ska gälla vid beredande av vård enligt 2 eller 3 §§

---

<sup>73</sup> Se prop. 1989/90:28, s. 107-108. Jfr Kaldal (2010), s. 326-328 samt SOU 2015:71, s. 311-313 och 317-318.

<sup>74</sup> Jfr Kaldal (2010), s. 326-328.

<sup>75</sup> Se Kaldal (2010), s. 326.



LVU är dock inte uttryckligen reglerat genom lag. Generellt kan dock konstateras att beslut om beredande av vård ska baseras på ett antagande vad gäller sannolikheten att ett visst framtida förhållande kan komma att uppstå. Frågan är dock vilken grad av styrka detta antagande måste ha?<sup>76</sup>

Enligt Strömberg och Lundell (2014) innebär beviskravet ”sannolikt” att omständigheterna i det aktuella fallet ska tyda på att de i lag angivna rekvisiten är uppfyllda, utan att det är tvunget att det är fastslaget att så är fallet.<sup>77</sup> Mattsson (2002) förtydligar i sammanhanget att det förhållande att det vid omedelbara omhändertaganden föreligger ett relativt lågt beviskrav dels beror på att besluten har begränsad verkan, dels på vikten av skyndsamhet i denna form av ärenden och mål. Slutliga beslut om tvångsvård uppställer dock ett högre beviskrav.<sup>78</sup>

Enligt Diesen och Lagerqvist Veloz Roca (2003) bör slutliga beslut om tvångsvård förutsätta ett mycket högt ställt beviskrav. Som argument anförs det faktum att omhändertaganden av unga alltid ska utgöra en sista utväg och endast aktualiseras när frivilliga åtgärder inte längre är möjliga, då tvång utgör ett starkt ingripande mot såväl den unge som dennes föräldrar och vårdnadshavare. Samtidigt noteras dock att även svaga bevis borde vara tillräckliga för att motivera ett ingripande om det finns en förutsebar risk att den unge kan komma att fara illa, då LVU utgör en skyddslagstiftning för unga. Diesen och Lagerqvist Veloz Roca (2003) konstaterar i sammanhanget att lagstiftningen balanserar båda dessa intressen – en balans som enligt författarna även beviskravet borde återspegla – varför en översättning av rekvisitet *påtaglig risk* till *sannolika skäl* föreslås.<sup>79</sup>

Sammanfattningsvis kan dock konstateras att kravet på den nivå av risk som måste föreligga är förhållandevis högt ställt. Kaldal (2010) noterar i sammanhanget att risken generellt ska vara så hög att det i praktiken måste handla om en mycket säker skada. De riskfaktorer som ger upphov till en så kallad säker skada är dock många gånger svåra att såväl utreda som bevisa. Svårigheten förstärks i sin tur av det faktum

---

<sup>76</sup> Se Strömberg & Lundell (2014), s. 147-148. Jfr även Mattsson (2002), s. 305-310 samt Cleveskölds lagkommentar i Karnov till 6 § LVU gällande beviskravet i LVU-mål.

<sup>77</sup> Se Strömberg & Lundell (2014), s. 147-148.

<sup>78</sup> Se Mattsson (2002), s. 305-310.

<sup>79</sup> Se Diesen & Lagerqvist Veloz Roca (2003), s. 102-105.

att det av lagstiftningen inte klart framgår vilken skada det är tänkt att unga ska skyddas ifrån. Kaldal varnar i sammanhanget för att det i praktiken kan komma att krävas en redan uppkommen skada för att ett ingripande med stöd av LVU ska kunna motiveras, vilket i förlängningen riskerar att leda till att lagen förlorar sitt förebyggande syfte. Komplexa fall, där omständigheterna kan vara oklara, utgör således en utmaning för såväl lagstiftning som rättstillämpning.<sup>80</sup>

### 3.2.3 Åldersgränser

Vad gäller lagens tillämpningsområde kan konstateras att vård enligt LVU avser skyddsåtgärder av tillfällig karaktär, där utgångspunkten är att samhället endast ska överta ansvaret för barn och unga under en viss tid. I förarbetena betonas dock att vård ska ges så länge det anses behövt, det vill säga tills det inte längre föreligger något behov av vård eller skydd med stöd av LVU.<sup>81</sup>

Lagen anger dock olika åldersgränser avseende dess tillämplighet beroende på om det är fråga om beredande av vård enligt 2 § eller 3 § LVU. Om det föreligger brister i den unges hemmiljö (2 § LVU) stadgas att vård kan beslutas så länge den unge är under 18 år. Detsamma gäller även som regel i de fall det föreligger brister beträffande den unges eget beteende (3 § LVU). Bestämmelsen i 3 § LVU har dock – till skillnad från 2 § LVU – förenats med ett undantag som möjliggör vård även i de fall den unge har fyllt 18 år. Undantaget kan aktualiseras om insatser från socialtjänstens sida bedöms som lämpligare än annan vård med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt. Anledningen till att lagen även omfattar unga över 18 år har bland annat motiverats med att den vård som sker genom socialtjänstens initiativ många gånger är väl anpassad till ungas behov av personlig vård och omvårdnad, vilket i förlängningen kan ge bättre förutsättningar för rehabilitering och social återanpassning än om en annan institutionell vård skulle beslutas.<sup>82</sup>

---

<sup>80</sup> Se Kaldal (2010), s. 326-328.

<sup>81</sup> SOU 2015:71, s. 347-350.

<sup>82</sup> Jfr SOU 2015:71, s. 300-301. Noteras kan även att det med annan vård avses sådan institutionell vård för vilken den unge kan omhändertas mot sin vilja, exempelvis genom beslut om vård med stöd av LVM, LPT eller LRV.

Beslut om vård enligt 3 § LVU måste dock fattas innan den unge fyllt 20 år, då detta utgör lagens övre åldersgräns. Observeras kan att den omständighet att ett beslut överklagas – och den unge hinner fylla 20 år under tiden – inte utgör något hinder mot att beslutet fastställs i högre instans. Vård enligt LVU får dock inte pågå längre än till den dag den unge fyller 21 år. Därefter saknas möjligheter att bereda någon tvångsvård med stöd av LVU.<sup>83</sup>

### 3.2.4 Samtycke

Som utgångspunkt gäller att insatser från socialtjänsten till stöd för unga i första hand ska beslutas i samförstånd med de unga, eller deras vårdnadshavare, enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453). Alla insatser ska i sin tur präglas av respekt för den unges människovärde och integritet. Det är först när den unge, eller dennes vårdnadshavare, inte samtycker till den vård som anses behövlig som åtgärder enligt LVU kan aktualiseras.<sup>84</sup>

Kravet på bristande samtycke ska enligt uttalanden i förarbetena dock inte tolkas alltför strikt, eftersom LVU även ska kunna tillämpas i de fall vårdnadshavarna samtycker till vård i frivillig form men då det finns grundad anledning att anta att samtycket inte är allvarligt menat. På motsvarande vis kan det i vissa fall finnas anledning att anta att den unge inte kommer att medverka till vård trots att den unge själv samtyckt. Ingripande med stöd av LVU ska då kunna ske för att möjliggöra genomförande av den vård och behandling som bedöms som nödvändig.<sup>85</sup>

Noteras kan i sammanhanget det faktum att unga är processbehöriga från 15 års ålder i mål och ärenden enligt LVU, vilket innebär att de från denna ålder har rätt att själva föra sin talan.<sup>86</sup> Ungas processbehörighet kan exempelvis få betydelse i de fall vårdnadshavarna och den unge inte är överens om huruvida de bör samtycka till vård under frivilliga former. Om den unge är äldre än 15 år och vårdnadshavarna samtycker till frivillig vård, men den unge inte vill medverka till vården, utgör

---

<sup>83</sup> Se 2 §, 3 § och 21 § LVU samt SOU 2015:71, s. 347-350. Jfr Lundgrens et al. lagkommentar i Zeteeo till 1 § LVU gällande nuvarande åldersgränser.

<sup>84</sup> Se 1 § 1st LVU följt av prop. 1979/80:1, s. 580-581. Jfr Lundgrens et al. lagkommentar i Zeteeo till 1 § LVU gällande samtycke.

<sup>85</sup> Ibid.

<sup>86</sup> Jfr 36 § LVU samt SOU 2015:71, s. 288.

exempelvis den unges vägran hinder för vård under frivilliga former. Skulle den unge vara yngre än 15 år och motsätta sig vård utgör däremot inte den unges vägran något direkt hinder från att ändå besluta om vård under frivilliga former. Den unges inställning i dessa fall kan dock resultera i att vård i frivillig form är omöjlig att genomföra i praktiken. I sådana fall kan LVU aktualiseras även om vårdnadshavarna lämnat sitt samtycke till frivillig vård.<sup>87</sup>

### **3.2.5 Legalitet, proportionalitet och minsta ingreppets princip**

Mot bakgrund av föregående avsnitt kan sammanfattningsvis konstateras att domstolar ställs inför svåra bedömningar av olika skydds- och riskfaktorer i samband med beslut om beredande av vård enligt LVU. Även om vad som är bäst för den unge alltid ska vara avgörande uppstår inte sällan konflikter mellan olika intressen, då hänsyn ska tas till såväl barns och ungas rätt till skydd från utsatthet som familjens rätt till respekt för privat- och familjeliv.<sup>88</sup> Noteras kan dock att rätten till respekt för privat- och familjeliv även inkluderar en skyldighet för det offentliga att ingripa om det är nödvändigt för att värna en individs rätt till familjeliv. Samhället har således ett ansvar att under vissa förutsättningar ingripa om exempelvis brister i omsorgen föreligger – en skyldighet som inte kan avfärdas med hänvisning till rätten till skydd för privat- och familjeliv.<sup>89</sup>

Legalitetsprincipen är emellertid av central betydelse i sammanhanget, då lagstöd krävs för att en myndighet eller domstol ska kunna ingripa i den enskildes privata sfär. Principen ställer i sin tur krav på lagstiftningens utformning i syfte att tillförsäkra en viss förutsebarhet, minska risken för skönmässiga bedömningar och godtyckligt beslutsfattande.<sup>90</sup> Uppmärksammas bör dessutom att rätten till skydd för unga inte alltid är att likställa med en placering utanför hemmet. Åtgärder av mindre ingripande karaktär kan – och bör – istället aktualiseras om sådana bedöms som mer proportionerliga i förhållande till den inskränkning som ett beslut om vård enligt LVU innebär för den unges personliga integritet och rörelsefrihet med hänsyn till minsta

<sup>87</sup> Se Lundgrens et al. lagkommentar i Zetee till 1 § LVU gällande samtycke.

<sup>88</sup> Jfr 1 § 5st LVU samt art. 8 EKMR. Se även Leviner (2014), s. 297-300 samt Mattsson (2015), s. 20.

<sup>89</sup> Se Mattssons fördjupade lagkommentar i Karnov till 1 § LVU angående det allmänna rättsläget. Jfr art. 8 EKMR.

<sup>90</sup> Jfr 1 kap. 1 § RF. Se även SOU 2015:71, s. 149-150.

ingreppets princip. På motsvarande vis bör – under förutsättning att ett fortsatt vårdbehov föreligger – inte heller vården kunna upphöra med hänvisning till att de ursprungliga omständigheterna som föranledde vård inte längre är aktuella. Mattsson (2015) betonar i sammanhanget vikten av att LVU – i egenskap av skyddslagstiftning – omfattar alla unga med ett fortsatt vårdbehov för att unga i behov av skydd inte plötsligt ska stå utan stöd när omständigheterna förändras.<sup>91</sup>

### **3.3 Beslutsprocessen och det yttersta ansvaret**

Vem bär då det yttersta ansvaret för att barn och unga får sina grundläggande behov tillgodosedda? Av 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) framgår att det är socialnämnden som är ytterst ansvarig vad gäller att garantera enskilda det stöd och den hjälp som de behöver från samhällets sida. Noteras kan i sin tur att det endast är socialnämnden som vid förvaltningsrätten har rätt att ansöka om beslut om beredande av vård enligt LVU, vilket i förarbetena motiveras med att nämnden har en omfattande utredningsskyldighet i frågor som rör barn och ungas situation samt att ansökan om vård ska baseras på vad som framkommit i nämndens utredning.<sup>92</sup>

Förutom beslut om ansökan om beredande av vård enligt 1-3 §§ LVU kan socialnämnden, som tidigare berörts, även besluta om omedelbara omhändertaganden med stöd av 6 § LVU. I de fall nämnden beslutar om ett omedelbart omhändertagande ska beslutet underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades. Domstolen prövar då i enlighet med 7 § LVU om det beslut som nämnden tog var riktigt. Om domstolen kommer fram till att så var fallet och fastställer det omedelbara omhändertagandet har nämnden möjlighet att inom fyra veckor från verkställandet av omhändertagandet ansöka om fortsatt vård enligt LVU. Skulle nämnden inte ansöka om fortsatt vård inom de fyra veckorna ska vården av den unge upphöra.<sup>93</sup>

---

<sup>91</sup> Jfr Mattsson (2015), s. 19-21.

<sup>92</sup> Se 4 § LVU. Jfr prop. 1989/90:28, s. 68 samt SOU 2015:71, s. 477.

<sup>93</sup> Jfr 8 § LVU.

### 3.4 Beslutets rättsverkningar

Vad gäller omhändertaganden av unga kan noteras att beslut om beredande av vård med stöd av 2 § respektive 3 § LVU medför olika rättsverkningar, då 3 § LVU möjliggör betydligt mer långtgående inskränkningar av den unges personliga integritet och rörelsefrihet än vad vård med stöd av 2 § LVU tillåter.<sup>94</sup>

Vård med stöd av 3 § LVU kan exempelvis innebära placering på så kallade särskilda ungdomshem som drivs av Statens institutionsstyrelse (SiS), där personalen beviljats särskilda befogenheter för att säkerställa att de unga inte kommer till skada samt att vården kan genomföras som planerat. De särskilda befogenheterna består bland annat av möjligheten att begränsa de ungas rörelsefrihet genom att förbjuda dem att vistas utanför det ungdomshem där de är placerade. Personalen har även möjlighet att införa restriktioner vad gäller de ungas rätt att ringa och ta emot telefonsamtal eller besök. Lagstiftningen möjliggör även åtgärder såsom vård vid låsbar enhet, kroppsvisitation, yttlig kroppsbesiktning, övervakning av brev och andra försändelser samt vård och placering i avskildhet.<sup>95</sup> De särskilda befogenheterna utgör på så vis omfattande begränsningar av de ungas rörelsefrihet (2 kap. 8 § RF), rätten till skydd mot påtvingat kroppsligt ingrepp (2 kap. 6 § RF) samt rätten till privat- och familjeliv (art. 8 EKMR), varför befogenheterna endast får aktualiseras om de står i rimlig proportion till syftet med åtgärden och mindre ingripande åtgärder inte kan tillgripas.<sup>96</sup>

### 3.5 Ingripande med stöd av 3 § LVU

Mot bakgrund av de allmänna förutsättningarna för beredande av vård enligt LVU följer nu en närmare beskrivning av de specifika förutsättningarna för ingripande med stöd av 3 § LVU. Vad utgör egentligen ett socialt nedbrytande beteende i lagens mening och hur har HFD valt att tolka och tillämpa rekvisitet i praktiken?

Enligt 3 § LVU stadgas att vård ska beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande

---

<sup>94</sup> Se 14a-20 §§ LVU. Jfr Leviner & Lundström (2017), s. 32-34.

<sup>95</sup> Se 14a-20 §§ LVU. Jfr SOU 2015:71, s. 827-828.

<sup>96</sup> Se 20a § LVU. Jfr SOU 2015:71, s. 829-830 samt avsnitt 3.3 som närmare behandlar vikten av legalitet, proportionalitet samt minsta ingreppets princip vid omhändertagande av unga.

medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.<sup>97</sup> Bestämmelsen innehåller således tre olika beteenderekvisit i form av (a) missbruk av beroendeframkallande medel, (b) brottslig verksamhet eller (c) något annat socialt nedbrytande beteende. Vad gäller hur ordet *beteende* ska förstås och vilka beteenden som egentligen avses framgår av uttalanden i förarbetena att ordet närmast syftar på en persons sätt att uppträda eller föra sig.<sup>98</sup> Det är dock inte alla beteenden, där den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för risk att skadas, som kan leda till vård med stöd av LVU. Det faktum att den unge ägnar sig åt en våghalsig sport kan exempelvis inte leda till beslut om tvångsvård, vilket innebär att endast det förhållande att den unge utsätter sig för risk inte betyder att det föreligger ett beteende som kan anses som socialt nedbrytande i lagens mening.<sup>99</sup>

### 3.5.1 ”Något annat socialt nedbrytande beteende”

I samband med tillkomsten av den nuvarande LVU introducerades rekvisitet ”något annat socialt nedbrytande beteende”, vilket enligt förarbetena definieras som ett beteende som avviker från samhällets grundläggande normer. Av betydelse i sammanhanget är att *själva beteendet i sig* strider mot samhällets grundläggande normer. Det är med andra ord inte tillräckligt att endast *följderna av beteendet* bryter mot grundläggande normer för att rekvisitet ska bli tillämpligt.<sup>100</sup>

I samband med tillkomsten av 1990 års LVU ersatte rekvisitet ”något annat socialt nedbrytande beteende” det tidigare uttrycket ”något annat jämförbart beteende” från 1980 års LVU. Anledningen till att rekvisitet ändrades var för att möjliggöra ingripande från samhällets sida även i fall då unga uppvisade beteenden som inte var direkt jämförbara med kriminalitet eller missbruk, men ändå utgjorde en påtaglig risk för den unges hälsa eller utveckling. Ändringen syftade på så vis till att utvidga gränsen för vad som kan anses utgöra ett socialt nedbrytande beteende.<sup>101</sup>

---

<sup>97</sup> Se 3 § 1st LVU.

<sup>98</sup> Se prop. 1989/90:28, s. 66-67.

<sup>99</sup> Se SOU 2015:71, s. 300-301 och HFD:s dom den 6 mars 2015 med mål nr 3875-14.

<sup>100</sup> Se prop. 1989/90:28, s. 66-67 och SOU 2015:71, s. 303-304.

<sup>101</sup> Ibid.

Noteras bör dock att det inte är klarlagt hur långt denna gräns sträcker sig, det vill säga vilka beteenden som egentligen ryms inom definitionen av ett socialt nedbrytande beteende, vilket har visat sig problematiskt vid tillämpning av LVU.<sup>102</sup> De exempel som nämns i förarbetena omfattar beteenden som består i att den unge begår något eller några enstaka allvarliga brott, utan att det är fråga om brottslig verksamhet. Likaså anses beteenden i form av att den unge – mer än endast tillfälligt – vistas i en så kallad knarkarkvart, eller i någon annan missbruksmiljö, utgöra exempel på socialt nedbrytande beteenden. Förarbetena uppmärksammar även att beteenden i form av att den unge prostituerar sig eller uppträder på sexklubb får anses strida mot samhällets grundläggande normer.<sup>103</sup>

### **3.5.2 HFD:s tolkning och tillämpning av rekvisitet – vad utgör ett socialt nedbrytande beteende i lagens mening?**

I RÅ 2000 ref. 33 prövade HFD för första gången frågan om vad som egentligen avses med uttrycket ”socialt nedbrytande beteende” och enligt uttalanden från domstolen i det aktuella målet ska de exempel som nämns i förarbetena inte ses som uttömmande. Målet handlade om en 15-årig pojke, som blivit föremål för utredning av socialtjänsten på grund av att han hade visat ett aggressivt uppträdande och svårigheter att behärska sig. Pojken hade bland annat hotat och slagit såväl familj som vänner. Därutöver hade han gjort sig skyldig till stöld, olaga hot samt missbrukat narkotika. Av utredningen framgick även att pojken stängts av från skolor och institutioner vid ett flertal tillfällen på grund av att det inte ansetts möjligt att garantera varken hans eller andras säkerhet. Mot bakgrund av dessa uppgifter samt vad som i övrigt framkommit i målet konstaterade HFD att pojken tydligt visat en dragning till asociala och destruktiva miljöer och att det därför framstod som alldeles uppenbart att beteenderekvisitet var uppfyllt. HFD gav på så vis uttryck för att begreppet ”socialt nedbrytande beteende” även kan avse andra situationer än de som uttryckligen nämns i förarbetena.<sup>104</sup> HFD betonade i sammanhanget även vikten av en

---

<sup>102</sup> Se SOU 2015:71, s. 303-304. Jfr Kindström Dahlin (2017), s. 228-231.

<sup>103</sup> Se prop. 1989/90:28, s. 108-109.

<sup>104</sup> Se RÅ 2000 ref. 33. Jfr även Svensson (2012), s. 128-129.



helhetsbedömning, vilket sammanfattningsvis kan ses som att domstolen genom detta uttalande öppnade upp för en extensiv tolkning av rekvisitets räckvidd.<sup>105</sup>

Efter HFD:s avgörande i RÅ 2000 ref. 33 har innebörden av begreppet socialt nedbrytande beteende behandlats av HFD i ytterligare fyra avgöranden – RÅ 2010 ref. 24, HFD:s dom från den 3 mars 2010 i mål nr 8480-08, HFD 2015 ref. 7 samt HFD:s dom från den 18 juni 2015 i mål nr 5850-14 – vilka samtliga anses vara av betydelse och därför uppmärksammas i kronologisk ordning i följande text.<sup>106</sup>

### **3.5.2.1 RÅ 2010 ref. 24 respektive HFD:s dom från den 3 mars 2010 i mål nr 8480-08**

Noteras kan att både RÅ 2010 ref. 24 och HFD:s dom från den 3 mars 2010 i mål nr 8480-08 handlar om ungdomar som uppvisat ett starkt utåtagerande i kombination med en underliggande psykiatrisk problematik. HFD:s uttalanden i målen har dock fått betydelse för hur rekvisitet socialt nedbrytande beteende tolkas även i andra sammanhang, varför domstolens resonemang i de båda fallen bedöms vara av intresse även inom ramen för denna uppsats.<sup>107</sup>

I RÅ 2010 ref. 24 var frågan om en 16-årig flicka med ADHD och autismspektrumstörning kunde anses uppvisa ett sådant socialt nedbrytande beteende som avses i 3 § LVU. I målet uttalade HFD att det faktum att det finns en psykiatrisk problematik i grunden inte utgör något hinder mot att tillämpa LVU. För att 3 § LVU ska kunna aktualiseras krävs dock att den unge dessutom missbrukar, bedriver brottslig verksamhet eller uppvisar något annat socialt nedbrytande beteende. Endast det faktum att den unge lider av en psykisk problematik ska således inte ensamt kunna utgöra grund för LVU, då detta enligt HFD skulle strida mot lagens bakomliggande syfte. Vidare konstaterade domstolen att det för att beteendet ska kunna karakteriseras som socialt nedbrytande i LVU:s mening inte bör framstå som ett uttryck för den psykiska störningen, utan lika väl kunna uppvisas av någon som inte lider av ett sådant funktionshinder. Ett beteende som närmast kan betraktas som symtom på en

---

<sup>105</sup> Jfr Leviner (2017), s. 3-5.

<sup>106</sup> Noteras kan dock att HFD 2015 ref. 7 mot bakgrund av uppsatsens disposition samt målets hedersrelaterade karaktär kommer att behandlas mer utförligt i uppsatsens femte kapitel i anslutning till granskningen av underinstansernas bedömningar av rekvisitet socialt nedbrytande beteenden i hedersrelaterade fall.

<sup>107</sup> Jfr SOU 2015:71, s. 327-331.

psykisk störning kan enligt HFD därför inte anses utgöra ett sådant socialt nedbrytande beteende som avses i 3 § LVU.<sup>108</sup>

Avgörandet kan jämföras med HFD:s dom från den 3 mars 2010 i mål nr 8480-08 som behandlade en liknande fråga. Föremål för utredning var i målet en 20-årig ung man. I målet kom HFD fram till att det beteende som den unge uppvisade i huvudsak var att betrakta som symptom på hans bakomliggande psykiska funktionshinder. I likhet med domstolens resonemang i RÅ 2010 ref. 24 konstaterade HFD därför att beteendet inte kunde anses utgöra ett sådant socialt nedbrytande beteende som avsågs i 3 § LVU. Några övriga uppgifter hade heller inte framkommit som, enligt HFD, kunde utgöra tillräcklig grund för beredande av vård enligt 3 § LVU.<sup>109</sup> Till följd av HFD:s uttalanden i de båda fallen kan konstateras att domstolen – till skillnad från det resonemang som fördes i RÅ 2000 ref. 33 – på senare år intagit en något mer restriktiv hållning vad gäller definitionen av ett socialt nedbrytande beteende.<sup>110</sup>

### **3.5.2.2 HFD 2015 ref. 7**

En utveckling mot ett mer restriktivt förhållningssätt kan även noteras när HFD några år senare på nytt prövade frågan om vad som kan anses utgöra ett socialt nedbrytande beteende i HFD 2015 ref. 7.<sup>111</sup>

Som tidigare berörts aktualiserade målet frågan om en 18-årig kvinna – som levde under hot om hedersrelaterat våld och förtryck – genom att riskera att röja sin vistelseort kunde anses ha ett socialt nedbrytande beteende och därmed vara

---

<sup>108</sup> Se RÅ 2010 ref. 24.

<sup>109</sup> Se RÅ 2010 ref. 24 och HFD:s dom från den 3 mars 2010 i mål nr 8480-08. Jfr även SOU 2015:71, s. 327-328. Noteras kan i sammanhanget att HFD:s avgöranden i dessa fall är i linje med tidigare uttalanden från de statliga utredningar som genomförts gällande tillämpningen av LVU i förhållande till unga med psykiatrisk problematik. Gränsdragningen mellan LVU och lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) har aktualiserats vid ett flertal tillfällen, men ett utvidgat tvång mot unga har i sammanhanget inte ansetts utgöra en lösning på de problem som uppmärksammas med att bereda ungdomar med psykiska problem behövlig vård. Istället har förslag presenterats för att hantera uppmärksammas brister inom den psykiatriska vården och för att stärka samarbetet mellan socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri. HFD:s avgöranden i RÅ 2010 ref. 24 samt HFD:s dom från den 3 mars 2010 i mål nr 8480-08 har dock väckt debatt och flera experter inom psykiatri har på senare tid varnat för att unga med omfattande vårdbehov blir utan rätt stöd, då det inte ansetts realistiskt att skilja mellan sociala och neuropsykiatriska beteendefaktorer på så vis som HFD gjort. Lagstiftaren har därför uppmanats att ta ställning till i vilken form de unga – som genom dessa avgöranden utesluts från åtgärder med stöd av LVU – ska kunna få den hjälp de behöver. För vidare resonemang, se SOU 2015:71, s. 329-331.

<sup>110</sup> Jfr Leviner (2017), s. 3-5.

<sup>111</sup> Ibid.

berättigad till skydd enligt 3 § LVU. Vad gäller innebörden av begreppet socialt nedbrytande beteende och hur begreppet i allmänhet bör förstås konstaterade HFD att tvångsomhändertagande av unga utgör ingripande åtgärder – särskilt vad gäller omhändertaganden med stöd av 3 § LVU – då denna paragraf medger långtgående inskränkningar av den unges rörelsefrihet och personliga integritet. HFD betonade därför vikten av att tillämpningen av 3 § LVU inte sträcker sig utöver vad som kan betraktas som en rimlig tolkning av bestämmelsens ordalydelse. HFD noterade även det faktum att enbart det förhållande att den unge utsätter sig för risk inte nödvändigtvis innebär att det föreligger ett beteende som kan anses socialt nedbrytande. Tilläggas kan att flickan vid tidpunkten för socialnämndens ansökan om beredande av vård enligt 3 § LVU var under 18 år, men att hon innan målet avgjordes i HFD hann fylla 18 år.<sup>112</sup>

### **3.5.2.3 HFD:s dom från den 18 juni 2015 i mål nr 5850-14**

I HFD:s dom från den 18 juni 2015 i mål nr 5850-14 aktualiserades på nytt frågan om vad som kan anses utgöra ett socialt nedbrytande beteende. Föremål för prövning var denna gång om en 17-årig pojke, som genom att missköta sin behandling av en allvarlig sjukdom, kunde anses ha ett sådant socialt nedbrytande beteende som avses i 3 § LVU. Av omständigheterna i målet framgick att pojken misskötte sin medicinering och insulinbehandling, vilket enligt domstolens konstaterande innebar att han utsatte sin hälsa för inte bara mycket stora risker, utan även potentiell livsfara. Beteendet kunde, enligt HFD, dock svårligen anses som socialt nedbrytande enligt paragrafens ordalydelse. Inte heller ansåg domstolen att något av uttalandena i förarbetena kunde tolkas på så vis att de avsett att omfatta en sådan situation som den nu aktuella. Domstolen beslutade därför att inte bereda pojken vård med stöd av LVU.<sup>113</sup>

## **3.6 Sammanfattande kommentar**

Mot bakgrund av HFD:s tolkning och tillämpning av rekvisitet *något annat socialt nedbrytande beteende* kan konstateras att domstolens prejudikatbildning under senare år skärpts. HFD betonar i sammanhanget vikten av att myndigheter i sin

---

<sup>112</sup> Se HFD 2015 ref. 7, s. 4-6.

<sup>113</sup> Se HFD:s dom från den 18 juni 2015 i mål nr 5850-14.

maktutövning inte går utöver vad som är rimligt i förhållande till lagens ordalydelse eller förarbetenas uttalanden, vilket innebär en balansakt mellan legalitet, flexibilitet och proportionalitet. Samtidigt är LVU en uttalad skyddslagstiftning, som ska värna ungas rätt till skydd. Frågan är dock i vilken utsträckning och om HFD:s restriktiva hållning ska ses som ett uttryck för ”en omsorg om den offentliga maktutövningens legitimitet” – istället för att tolkas som ett uttryck för nonchalans gentemot unga som befinner sig i en utsatt situation – vilket anförs av HFD:s justitieråd Bull (2017) i en artikel angående domstolens tolkning och tillämpning av nuvarande rättsskydd.<sup>114</sup>

Vidare betonar förarbetena till LVU vikten av ett nära samarbete med föräldrar och vårdnadshavare för att kunna skapa rätt förutsättningar för en trygg uppväxt för unga. Såväl frivillighet som respekt för den enskildes integritet och självbestämmande ses i sammanhanget som grundläggande principer, där utgångspunkten är att barns och ungas behov av stöd och skydd från samhällets sida ska ges på frivillig väg.<sup>115</sup> Uppmärksammas bör dock att när ett ärende om LVU väl når domstolen är ambitionen inte längre att tillsammans med föräldrar och vårdnadshavare finna en lösning baserad på samförstånd och frivillighet det primära. Mål om vård enligt LVU är nämligen indispositiva och av lagstiftningen framgår att vad som är bäst för den unge ska vara avgörande vid alla beslut enligt LVU. Av målens karaktär följer således ett ansvar för domstolen att fatta ett materiellt riktigt beslut som är förenligt med barnets bästa.<sup>116</sup> Rättsprocessen förväntas på så vis balansera kravet på en materiellt riktig utgång med den formalism och de rättssäkerhetskrav som ställs på processen ifråga – vilket är en utmaning för såväl lagstiftare som rättstillämpare – för vad innebär egentligen principen om barnets bästa och vad är i sammanhanget av vikt att beakta för att säkerställa alla barns och ungas lika rätt till skydd från utsatthet?<sup>117</sup>

---

<sup>114</sup> Se Bull (2017), s. 221-224. Jfr Leviner (2017), s. 3-5.

<sup>115</sup> Jfr prop. 2012/13:10, s. 23-24.

<sup>116</sup> Se 1 § 5st LVU samt Kaldal (2010), s. 25-27. Jfr 6 kap. 2a § FB samt barnkonventionen art. 3. Noteras kan dock att den närmare innebörden av barnets bästa inte går att utläsa i FB, SoL eller LVU. För närmare förklaring samt kommentar till barnets bästa i förhållande till LVU hänvisas därför till avsnitt 4.1.

<sup>117</sup> Jfr prop. 2012/13:10, s. 23-24 och Kaldal (2010), s. 25-27.

## 4 Barn- respektive kvinnokonventionen

Barn- respektive kvinnokonventionen utgör i egenskap av grundläggande internationella instrument för mänskliga rättigheter viktiga delar i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Instrumenten reglerar inte uttryckligen förutsättningarna för tvångsomhändertagande av unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck, men berör på olika sätt såväl barns och ungas rättigheter som samhällets förpliktelser i samband med omhändertaganden.<sup>118</sup>

### 4.1 Barnkonventionen

Barnkonventionen utgör ännu inte svensk lag, men är sedan den 2 september 1990 folkrättsligt bindande i förhållande till Sverige som stat. Av detta följer en skyldighet att tolka svenska rättsregler fördragskonformt, vilket innebär bestämmelserna ska tolkas på ett sätt som i så stor utsträckning som möjligt är förenligt med barnkonventionen.<sup>119</sup>

#### 4.1.1 Barnets bästa – som princip, rättighet, metod och tillvägagångssätt

Principen om barnets bästa återfinns i barnkonventionens tredje artikel och ska i egenskap av vägledande princip utgöra grunden för alla bedömningar som berör barn.<sup>120</sup> Tilläggas kan att principen även omfattar unga vuxna som är eller kan bli föremål för insatser enligt LVU.<sup>121</sup> Barnets bästa utgör i sammanhanget inte endast en princip för tolkning, utan uttrycker även en rättighet samt ett tillvägagångssätt med särskilda riktlinjer avsedda att prägla beslutsfattandet i alla frågor där barn berörs. Noteras kan i sin tur att alla rättigheter som framgår av konventionen ska ses som ett uttryck för barnets bästa, vilket innebär att det inte finns någon inbördes rangordning mellan konventionens olika artiklar. Barnets bästa ska dessutom ses som ett

---

<sup>118</sup> Jfr A/RES/55/66 följt av <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CoreInstruments.aspx> samt <http://www.hedersfortryck.se/hedersfortryck/lagar-och-manskliga-rattigheter/kvinno-och-barnkonvention/>.

<sup>119</sup> Se <https://unicef.se/barnkonventionen>. Jfr SOU 2016:19, s. 350-352.

<sup>120</sup> Se CRC/C/GC/14, p. 33.

<sup>121</sup> Jfr Lundgrens et al. lagkommentar i Zeteo till 1 § 5st LVU avseende lagens åldersgränser.

föränderligt koncept, vilket innebär att en individuell bedömning alltid ska göras utan undantag och mot bakgrund av de specifika omständigheterna i varje enskilt fall.<sup>122</sup>

#### 4.1.2 Barnets bästa – hur ska principen förstås?

I syfte att underlätta tolkning och tillämpning av barnets bästa i praktiken har barnrättskommittén publicerat en allmän kommentar, som mer utförligt är tänkt att förklara hur principen ska förstås.<sup>123</sup> Kommentaren är inte juridiskt bindande, men svenska domstolar fäster allt större vikt vid uttalanden från kommittéer som har till uppgift att övervaka olika internationella konventioner. Noteras kan även det faktum att regeringen betonat att barnrättskommitténs kommentarer ska tas på stort allvar.<sup>124</sup>

Av barnrättskommitténs kommentar framgår att de stater som förbundit sig att följa barnkonventionen är skyldiga att garantera att principen om barnets bästa tillämpas på ett konsekvent sätt i alla åtgärder som vidtas av offentliga aktörer – särskilt i samband med rättsliga förfaranden. I kommentaren betonas även att staterna är förpliktigade att visa att barnets bästa verkligen satts i främsta rummet, det vill säga att redogöra för hur bedömningen av barnets bästa gått till samt vilken vikt som tillskrivits barnets bästa i det avgörande beslutet.<sup>125</sup>

I kommentaren uppmärksammas även att principen om barnets bästa ska garanteras *vid alla åtgärder* som rör barn. Enligt barnrättskommittén avser åtgärder inte bara beslut, utan alla handlingar och förfaranden, vilket innebär att även en underlåtenhet att agera faller inom ramen för åtgärder som ställer krav på att barnets bästa beaktas. Vad gäller uttrycket *som rör* kan i sin tur noteras att det först och främst avser åtgärder som direkt berör ett barn, barn som grupp eller barn i allmänhet. Ordvalet är dock även tänkt att avse åtgärder som indirekt kan påverka barn. *Barn* avser i sin tur varje människa under 18 år under förutsättning att barnet inte blivit myndigt tidigare enligt den lag som gäller barnet.<sup>126</sup>

---

<sup>122</sup> Se CRC/C/GC/14, p. 1 & 4.

<sup>123</sup> Se CRC/C/GC/14.

<sup>124</sup> Se SOU 2016:19, s. 97 samt regeringens skrivelse 2013/14:91, s. 10-11.

<sup>125</sup> Se CRC/C/GC/14, p. 14.

<sup>126</sup> Se CRC/C/GC/14, p. 17-22. Jfr barnkonventionen art. 1-2.

Vad gäller förvaltningsrättsliga mål såsom tvångsomhändertaganden av unga betonar kommittén särskilt att domstolarna, liksom övriga instanser i rättsprocessen, är skyldiga att beakta barnets bästa i samtliga materiella och processrättsliga frågor. Viktigt är dessutom att domstolarna i efterhand kan visa att hänsyn tagits till barnets bästa på ett tillfredställande sätt.<sup>127</sup>

Sammanfattningsvis kan dock konstateras att barnets bästa utgör ett komplext begrepp, även om vissa förtydliganden gjorts från barnrättskommitténs sida, då innebörden av principen måste avgöras mot bakgrund av omständigheterna i varje enskilt fall och tolkas i ljuset av konventionens övriga artiklar.<sup>128</sup> Det faktum att barnets bästa utgör ett flexibelt begrepp innebär emellertid inte att en bedömning av barnets bästa kan avfärdas som irrelevant. Hänvisningen till att barnets bästa ska komma *i främsta rummet* understryker här staternas skyldighet att säkerställa att barnets bästa inte avfärdas genom godtyckliga bedömningar, utan alltid kommer i första hand.<sup>129</sup> Vid en eventuell konflikt mellan barnets bästa och andra intressen är det, enligt barnrättskommittén, av vikt att de olika intressena omsorgsfullt vägs mot varandra för att en kompromiss ska kunna nås. Skulle en kompromiss ändå inte kunna nås är det upp till beslutsfattaren att väga samtliga berörda intressen mot varandra. En sådan avvägning förutsätter dock att barnets bästa redan bedömts och fastställts.<sup>130</sup>

## 4.2 Kvinnokonventionen

Kvinnokonventionen antogs av FN:s generalförsamling 1979 och ratificerades av Sverige 1980. Även om konventionen ännu inte utgör svensk lag förpliktar den alla konventionsstater att garantera kvinnor samma rättigheter som män, vilket även inkluderar rätten att inte bli utsatt för hot, våld eller andra former av förtryck. Noteras kan att konventionen saknar artiklar, eller andra uttryckliga hänvisningar, som direkt berör våld mot kvinnor. Kvinnorättskommittén har dock förtydligat att konventionens allmänna förbud mot könsdiskriminering även ska anses omfatta våld och förtryck

---

<sup>127</sup> Se CRC/C/GC/14, p. 27-29.

<sup>128</sup> Se CRC/C/GC/14, p. 32-38.

<sup>129</sup> Se CRC/C/GC/14, p. 32-38.

<sup>130</sup> Se CRC/C/GC/14, p. 39-40.

mot kvinnor, då det riktas mot kvinnor endast för att de är kvinnor eller för att det drabbar kvinnor i oproportionerligt stor utsträckning.<sup>131</sup>

## 4.2.1 Principen om icke-diskriminering

Kvinnokonventionens allmänna förbud mot könsdiskriminering avspeglas i principen om icke-diskriminering som återfinns i konventionens första artikel, där diskriminering av flickor och kvinnor definieras såsom:<sup>132</sup>

... varje åtskillnad, undantag eller inskränkning på grund av kön som har till följd eller syfte att begränsa eller omintetgöra erkännandet av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på det politiska, ekonomiska, sociala, kulturella eller medborgerliga området eller något annat område för kvinnor, oberoende av civilstånd och med jämställdheten mellan män och kvinnor som grund, eller åtnjutandet eller utövandet av dessa rättigheter och friheter.<sup>133</sup>

Grunden för diskriminering är således kvinnligt kön och de handlingar som kan utgöra diskriminering är olika former av åtskillnader, undantag eller inskränkningar. Handlingarna måste i sin tur resultera – eller vara avsedda att resultera – i en begränsning av grundläggande mänskliga fri- eller rättigheter.<sup>134</sup> Uppmärksammas kan att även indirekt diskriminering avses, vilket bland annat innebär att stater är förpliktigade att ändra alternativt avskaffa lagar och regler som framstår som könsneutrala, men i praktiken visar sig ha en missgynnande effekt för flickor och kvinnor. Noteras kan i sammanhanget även att handlingen ifråga – det vill säga själva åtskillnaden, undantaget eller inskränkningen – inte behöver ha kön som uttrycklig grund. Inte heller är det nödvändigt att själva avsikten med handlingen är att diskriminera kvinnor. Av betydelse för om handlingen ska anses diskriminerande är istället huruvida den får en så kallad oproportionerligt missgynnande effekt för flickor eller kvinnor.<sup>135</sup>

---

<sup>131</sup> Se <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CoreInstruments.aspx> följt CEDAW/C/GC/19, p. 1 & 6. Jfr <http://www.unwomen.se/om-oss/vad-gor-vi/kvinnokonventionen/> samt <http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/mans-vald-mot-kvinnor-ett-globalt-perspektiv/fn-s-arbete-mot-vald/>.

<sup>132</sup> Se även kvinnokonventionen art. 2-3 som tydliggör konventionsstaternas allmänna skyldigheter i förhållande till principen om icke-diskriminering.

<sup>133</sup> Kvinnokonventionen art. 1.

<sup>134</sup> För en närmare beskrivning av vilka områden och livssituationer som konventionen omfattar i förhållande till de grundläggande mänskliga fri- och rättigheterna, se kvinnokonventionen art. 7-16.

<sup>135</sup> Se CEDAW/C/GC/25, p. 7 följt av not. 1.



I likhet med barnrättskommittén publicerar även kvinnorrättskommittén allmänna kommentarer till stöd för tolkning och tillämpning av konventionens artiklar och i en av kommentarerna konstaterar kvinnorrättskommittén följande angående våld och förtryck mot kvinnor i förhållande till principen om icke-diskriminering:

Traditional attitudes by which women are regarded as subordinate to men or as having stereotyped roles perpetuate widespread practices involving violence or coercion, such as family violence and abuse, forced marriage, dowry deaths, acid attacks and female circumcision. Such prejudices and practices may justify gender-based violence as a form of protection or control of women. The effect of such violence on the physical and mental integrity of women is to deprive them the equal enjoyment, exercise and knowledge of human rights and fundamental freedoms. [...] The underlying consequences of these forms of gender-based violence help to maintain women in subordinate roles and contribute to the low level of political participation and to their lower level of education, skills and work opportunities.<sup>136</sup>

Det är mot bakgrund av ovanstående således av vikt att alla kvinnor garanteras skydd från handlingar som utgör diskriminerande behandling.<sup>137</sup>

#### **4.2.2 Principen om icke-diskriminering i förhållande till det relevant lika respektive olika**

Utgångspunkten för juridiska resonemang om jämlikhet och icke-diskriminering är att relevant lika situationer ska behandlas lika och att relevant olika situationer ska behandlas olika. Förhoppningen är på så vis att förhindra godtyckliga beslut och maktmissbruk i enskilda situationer, men även för att säkerställa att individer inte vägras rätt till skydd på grund av exempelvis kön, ålder eller etnicitet. Principen om icke-diskriminering är därför konstruerad som ett anspråk på en rätt att få sin situation jämförd med en annan situation, där avgörande är huruvida situationerna bedöms som relevant lika eller olika. Bedöms situationerna som relevant lika ska fallen som regel behandlas lika och på motsvarande vis ska de situationer som bedöms som relevant olika behandlas olika.<sup>138</sup>

Jämförelsen av situationer och omständigheter är på så vis central för att avgöra en individs legitima anspråk i ett visst sammanhang. Samtidigt är en jämförelse komplex, då en svårighet är att det av principen om icke-diskriminering inte närmare framgår

---

<sup>136</sup> Se CEDAW/C/GC/19, p. 11.

<sup>137</sup> Jfr CEDAW/C/GC/19 i sin helhet.

<sup>138</sup> Jfr Bruce (2010), s. 51-55.

vilken aspekt av två situationer som är relevant att jämföra för att kunna bedöma om situationerna ifråga är att anse som lika eller olika. Huruvida lika eller olika behandling blir följden är i sin tur beroende av vilken aspekt som väljs ut till grund för jämförelse. Fördelen är dock att situationer som inte uppmärksammades i samband med konventionens tillkomst, men som nu är aktuella, även kan omfattas av dess skydd.<sup>139</sup> För att principen om icke-diskriminering – och därmed rätten att inte utsättas för åtskillnader, undantag eller andra inskränkningar i egenskap av flicka eller kvinna – överhuvudtaget ska aktualiseras är dock en grundläggande förutsättning att det finns en viss grad av samstämmighet eller acceptans vad gäller det faktum att något kan utgöra grund för diskriminering.<sup>140</sup>

Sammanfattningsvis kan dock noteras att det av kvinnokonventionen tydligt framgår att domstolar och andra myndigheter är förpliktigade att värna kvinnors rättigheter utan åtskillnad av något slag. Staterna är dessutom skyldiga att garantera inte bara skydd – utan även ett effektivt sådant – mot alla handlingar som kan anses diskriminerande i förhållande till kvinnor.<sup>141</sup> Intressant är därför att närmare undersöka hur svenska domstolar resonerar i fall av hedersrelaterat våld och förtryck, där frågan är om tillräckliga förutsättningar föreligger för att flickor och unga kvinnor ska kunna anses berättigade till skydd enligt 3 § LVU. Förhåller sig domstolarna till de krav som kvinnokonventionens princip om icke-diskriminering – respektive barnkonventionens princip om barnets bästa – uppställer i syfte att garantera utsatta unga skydd från våld och förtryck och i så fall i vilken utsträckning?

---

<sup>139</sup> Jfr Bruce (2010), s. 51-55.

<sup>140</sup> Ibid, s. 73-76.

<sup>141</sup> Se kvinnokonventionen art. 2-3.

## 5 Domstolarnas bedömning

I följande avsnitt redogörs för vad som enligt domstolarna – i fall av hedersrelaterad problematik – talar för respektive emot att hemmet och familjen skulle kunna utgöra sådana miljöer som är att likställa med de exempel på riskmiljöer som omnämns i samband med definitionen av ett socialt nedbrytande beteende i 3 § LVU. Hur underrätt förhåller sig till HFD:s vägledande avgörande i HFD 2015 ref. 7 uppmärksammas även i den mån det framkommer av domstolarnas resonemang i respektive fall.

### 5.1 HFD:s bedömning av socialt nedbrytande beteenden i hedersrelaterade fall

Som tidigare uppmärksammats har HFD behandlat frågan om vad som kan utgöra ett socialt nedbrytande beteende i förhållande till hedersrelaterat våld och förtryck i ett fall – HFD 2015 ref. 7 – vilket i egenskap av vägledande avgörande är av betydelse för den allmänna rättstillämpningen på området och därför även av centralt intresse för denna uppsats.

Föremål för domstolens prövning var frågan om en 18-årig kvinna – genom att riskera att röja sin vistelseort – kunde anses ha ett socialt nedbrytande beteende och därmed vara berättigad till skydd enligt 3 § LVU. Noteras kan att den unga vid tidpunkten för socialnämndens ansökan om beredande av vård enligt 3 § LVU endast var 17 år gammal, men att hon i väntan på HFD:s slutliga avgörande i målet hann fylla 18 år. Vård enligt 3 § LVU var vid denna tidpunkt således det enda möjliga alternativet om hon skulle beredas fortsatt skydd med stöd av LVU.<sup>142</sup> Tilläggas kan att flickan från 15-års ålder varit omhändertagen med stöd av 2 § LVU på grund av att hon utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck i form av misshandel, hot och annan allvarligt kränkande behandling i hemmet. Vid 16-års ålder placerades hon på ett hem för vård och boende (HVB-hem) med särskild inriktning mot unga som levde under hot om

---

<sup>142</sup> Se HFD 2015 ref. 7, s. 1-3. Jfr avsnitt 3.2.3 samt 2-3 §§ LVU angående lagens tillämpningsområde i förhållande till aktuella åldersgränser.

hedersrelaterat våld och förtryck. Placeringen innebar vård under öppna former<sup>143</sup>, men med umgängesbegränsning i form av att flickans familj inte tilläts träffa henne. Flickans vistelseort skulle, enligt beslut från socialnämnden, även hemlighållas.<sup>144</sup>

Under tiden flickan var placerad på HVB-hemmet utsatte hon sig dock vid ett flertal tillfällen för situationer som – enligt socialtjänstens bedömning – innebar risk för att hennes vistelseort skulle komma att röjas. Bland annat genom inlägg i sociala medier, telefonkontakt med sin familj och besök i städer där släktingar till henne vistades. Tilläggas kan att det av utredningen – samt till viss del även flickans egna uppgifter – i målet framgick att hon använt sin privata mobiltelefon i kontakt med sin familj och i samband med detta även avslöjat sitt fiktiva namn för anhöriga. En man som utgav sig för att vara flickans far hade sedan kontaktat det HVB-hem där hon bodde och efterfrågat sin dotter under hennes fiktiva namn. Socialnämnden beslutade därför om ett omedelbart omhändertagande med stöd av 6 § LVU. Flickan placerades därefter på ett hem för särskild tillsyn, vilket är en vård- och boendeform som möjliggör mer långtgående inskränkningar av ungas rörelsefrihet och personliga integritet än vad som är möjligt inom ramen för en placering på ett HVB-hem.<sup>145</sup>

Socialnämnden ansökte sedan om fortsatt vård av flickan med stöd av 3 § LVU. Förvaltningsrätten valde dock att avslå socialnämndens ansökan. Nämnden överklagade då domen till kammarrätten som – till skillnad från förvaltningsrätten – beslutade om vård enligt 3 § LVU då domstolen ansåg att ett socialt nedbrytande beteende förelåg. Flickan överklagade dock avgörandet till HFD, som beslutade att meddela prövningstillstånd i målet. Till stöd för sin talan i HFD anförde flickan bland annat att det vid bedömningen av hennes beteende borde beaktas att hon saknade sin familj och att det var länge sedan hon sist träffade dem. Hon nekade dock till att hon skulle ha kontaktat sin familj, vilket hon tidigare medgett. Hon insåg att hon inte kunde flytta hem till sin familj, men menade att hennes behov kunde tillgodoses på annat sätt. Hon anförde även att det vore orimligt om det beteende som hennes familj uppvisade – och som legat till grund för omhändertagandet med stöd av 2 § LVU –

---

<sup>143</sup> Se HFD 2015 ref. 7, s. 1-3. Jfr den slutna vård som bedrivs för unga på särskilda boenden under ledning av Statens institutionsstyrelse (SiS), <https://www.stat-inst.se/var-verksamhet/vard-av-unga/>.

<sup>144</sup> Se HFD 2015 ref. 7, s. 1-3. Jfr 14 § LVU som möjliggör för socialnämnden att under vissa förutsättningar besluta om begränsat umgänget mellan den unge och dennes föräldrar, eller andra vårdnadshavare, samt om hemlighållande av den unges vistelseort.

<sup>145</sup> Se HFD 2015 ref. 7, s. 1-3. Jfr 15-20b §§ LVU.

även skulle medföra att hennes eget beteende ansågs som socialt nedbrytande. Socialnämnden ansåg däremot att ett socialt nedbrytande beteende förelåg, vilket i det aktuella fallet skulle ses som oförmågan och oviljan att skydda sig själv från ett mycket allvarligt hot som utgick från hemmet. Att utsätta sig själv för en sådan fara borde, enligt nämnden, avvika från samhällets grundläggande normer och därför betraktas som ett socialt nedbrytande beteende i lagens mening.<sup>146</sup>

I skälen för HFD:s avgörande uppmärksammas inledningsvis den rättsliga regleringen på området samt de tidigare vägledande avgörandena vad gäller hur rekvisitet något annat socialt nedbrytande beteende ska förstås. HFD betonar även att tvångsomhändertagande av unga utgör ingripande åtgärder – särskilt vad gäller omhändertaganden med stöd av 3 § LVU – då denna paragraf medger långtgående inskränkningar av den unges rörelsefrihet och personliga integritet. Enligt domstolens bedömning är det därför av vikt att tillämpningen av 3 § LVU inte sträcker sig utöver vad som kan betraktas som en rimlig tolkning av bestämmelsens ordalydelse. HFD noterar även att enbart det förhållande att den unge utsätter sig för risk inte automatiskt innebär att det föreligger ett beteende som kan anses socialt nedbrytande.<sup>147</sup>

Något resonemang om den bakomliggande – i detta fall hedersrelaterade – problematiken följer dock varken i allmänhet eller i förhållande till omständigheterna i det aktuella fallet. HFD konstaterar endast följande:

Av utredningen i målet framgår att N. vid upprepade tillfällen avvikit från det hem där hon varit placerad och då varit i städer där släktingar till henne vistats samt umgåtts med ungdomar som kan ha anknytning till hennes släkt. N. har även haft viss telefonkontakt med sin familj och hon har figurerat i ett videoklipp som lagts ut på hennes väns Facebook-konto.

N:s agerande kan visserligen ha inneburit att hon röjt sin vistelseort och att hon därmed utsätts för fara. Beteendet framstår emellertid snarast som ett obetänksamt handlande av en ung människa och inte som ett sådant socialt nedbrytande beteende som avses i LVU.<sup>148</sup>

De uppgifter som framkommit om den unga kvinnans beteende i övrigt var, enligt HFD:s bedömning, heller inte tillräckligt allvarliga för att hon skulle kunna beredas

---

<sup>146</sup> Se HFD 2015 ref. 7, s. 3-4.

<sup>147</sup> Ibid, s. 4-6.

<sup>148</sup> Se HFD 2015 ref. 7, s. 7-8.

vård enligt 3 § LVU. Avslutningsvis konstaterade HFD därför att det saknades förutsättningar för att bereda henne skydd med stöd av LVU, varför kvinnans överklagande skulle bifallas. Hur risken bedömts, till exempel vilka avvägningar som gjorts i förhållande till risken för att kvinnan skulle kunna komma att utsättas för skada, framgår dock inte av domstolens resonemang. Någon reflektion kring hur domstolens beslut förhåller sig till de grundläggande principer som värnar ungas rätt till skydd från utsatthet går heller inte att utläsa av HFD:s avgörande i det aktuella fallet.<sup>149</sup>

## 5.2 Kammarrätternas bedömningar av socialt nedbrytande beteenden i hedersrelaterade fall

Innan HFD meddelade sitt vägledande avgörande i HFD 2015 ref. 7 hade frågan om beredande av vård med stöd av 3 § LVU varit uppe till prövning i kammarrätt vid ett par tillfällen, då unga som levt under hot om hedersrelaterat våld och förtryck riskerat att röja sin vistelseort i kontakt med anhöriga eller önskat återvända hem för att förenas med sina familjer.<sup>150</sup> Domstolarna ansåg i vissa av dessa fall att hemmet kunde vara att likställa med de exempel på riskmiljöer som omnämns i samband med definitionen av ett socialt nedbrytande beteende enligt 3 § LVU, även om samma bedömning inte gjordes av alla kammarrätter där frågan var föremål för prövning.<sup>151</sup>

Hur domstolarna resonerat i frågan efter HFD:s avgörande i HFD 2015 ref. 7 har hitintills dock inte varit föremål för någon fullständig granskning.<sup>152</sup> Följande avsnitt uppmärksammar därför samtliga fem avgöranden från kammarrätt, vilka aktualiserat 3 § LVU efter HFD:s dom i HFD 2015 ref. 7 och faller inom ramen för denna

---

<sup>149</sup> Jfr HFD 2015 ref. 7, s. 4-6.

<sup>150</sup> Se SOU 2015:71, s. 305-308. Jfr även bilaga (A) och resultaten av de sökträffar som genererats inom ramen för denna uppsats.

<sup>151</sup> Se Leviner (2017), s. 7 samt SOU 2015:71, s. 306-307 vad gäller resultatet från den undersökning som genomfördes i samband med upprättandet av betänkandet *Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU* (SOU 2015:71), s. 306-307. Jfr även Länsstyrelsen i Östergötland (2014), *Våga göra skillnad – Delrapport 2*, s. 25. Bland tidigare fall, där kammarrätt funnit att hemmet var att likställa med de exempel på riskmiljöer som omnämns i samband med definitionen av ett socialt nedbrytande beteende enligt 3 § LVU, kan följande två avgöranden nämnas; (a) Kammarrättens i Sundsvall dom den 16 december 2012 i mål nr 2101-12 samt (b) Kammarrättens i Stockholm dom den 24 mars 2014 med mål nr 386-14.

<sup>152</sup> Jfr Leviner (2017), s. 7.

uppsats.<sup>153</sup> Avgörandena presenteras här i kronologisk ordning utefter det datum som dom avkunnats i respektive mål.

### **5.2.1 Kammarrättens i Sundsvall dom den 9 april 2015 i mål nr 723-15**

Det första fallet som uppmärksammades avser frågan om tillräckliga förutsättningar förelåg för att motivera ett omedelbart omhändertagande av en 18-årig kvinna med stöd av 3 och 6 §§ LVU. Klagande i målet var den 18-åriga kvinnan som yrkade att det omedelbara omhändertagandet – vilket förvaltningsrätten efter ansökan från socialnämnden tidigare fastställt – skulle upphävas. Enligt kvinnan saknades det rättslig grund att fastställa omhändertagandet, då det inte kunde anses sannolikt att hon senare skulle komma att beredas vård enligt 3 § LVU. Till stöd för sin talan åberopade hon bland annat HFD:s uttalanden i HFD 2015 ref. 7. Kvinnan betonade även att hon – till skillnad från den unga kvinnan i HFD:s avgörande – inte längre vidhöll att det förelåg en risk att hon skulle utsättas för hedersrelaterat våld eller förtryck vid ett återvändande till sin familj. Klaganden anförde även att de uppgifter som hon tidigare lämnat och som föranlett det omedelbara omhändertagandet var felaktiga, då hennes påståenden om våld i hemmet endast utgjort ett försök att hämnas på sin far. Ett omedelbart omhändertagande med stöd av LVU framstod, enligt kvinnan, även som oproportionerligt mot bakgrund av det faktum att hon var myndig och själv gett uttryck för att vilja återvända hem. Nämnden menade dock – till skillnad från kvinnan – att ett socialt nedbrytande beteende förelåg och att kvinnans ursprungliga berättelse om att hon utsatts för våld i hemmet av sin bror och far skulle bedömas som genuin och trovärdig. Kvinnans familj var även känd hos nämnden sedan tidigare, då både hennes styvmamma och halvsyster sökt hjälp på grund av våld i hemmet.<sup>154</sup>

I sin bedömning refererar Kammarrätten i Sundsvall inledningsvis till HFD:s vägledande avgörande, men konstaterar sedan att kvinnans beteende i det aktuella målet skiljer sig från det beteende som var föremål för prövning i HFD 2015 ref. 7. Kammarrätten anser nämligen – i likhet med förvaltningsrätten i tidigare instans – att

---

<sup>153</sup> Jfr avsnitt 1.3 vad gäller gjorda avgränsningar.

<sup>154</sup> Se Kammarrättens i Sundsvall dom den 9 april 2015 i mål nr 723-15, s. 1-3.

målet ifråga avser en annan form av riskbeteende, det vill säga inte ett obetänksamt handlande av en ung människa som i HFD 2015 ref. 7, utan ett beteende som snarare kan beskrivas som en vilja eller avsikt att återvända till en miljö där risk för ytterligare våld och förtryck föreligger. Kammarrätten i Sundsvall väljer av denna anledning därför att avslå överklagandet och fastställa det omedelbara omhändertagandet.<sup>155</sup>

## **5.2.2 Kammarrättens i Sundsvall dom den 16 juni 2015 i mål nr 914-15**

Kammarrättens dom i rubricerade mål utgör en fortsättning på det fall som uppmärksammas i föregående avsnitt. Till skillnad från tidigare mål – som endast behandlade förutsättningarna för ett omedelbart omhändertagande – var det här förutsättningarna för att bevilja nämndens ansökan om fortsatt vård enligt 3 § LVU som var föremål för prövning. Kammarrätten avslod dock nämndens ansökan om fortsatt skydd med stöd av 3 § LVU för den 18-åriga kvinnan. Av kammarrättens redogörelse av omständigheterna i målet framgår att kvinnan vid flera tillfällen berättat att hon utsatts för såväl hot och våld som olika former av kontroll och begränsningar av både sin far och bror – uppgifter som hon vidhållit i flera samtal med såväl företrädare för socialtjänsten som personal på det skyddade boendet.<sup>156</sup> I skälen för kammarrättens avgörande konstaterar dock domstolen följande:

För att kunna beredas vård med stöd av 3 § LVU krävs att det föreligger en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas genom ett – i detta fall – socialt nedbrytande beteende. Riskerna ska vara klar och konkret och får inte bygga på subjektiva antaganden. Det innebär att utredningen måste ge ett klart svar kring risken med den unges beteende. Om utredningen visar att det föreligger en påtaglig risk för den unges hälsa eller utveckling måste också den unges beteende vara ett beteende som är att hänföra till begreppet socialt nedbrytande beteende.<sup>157</sup>

När domstolen prövar om det föreligger en påtaglig risk för att kvinnan kan komma att skadas om hon återvänder hem görs först en bedömning av huruvida utredningen i målet, inklusive kvinnans egna uppgifter, kan anses stödja det våld och förtryck som nämnden gör gällande att hon utsatts för. I bedömningen uppmärksammar domstolen bland annat det faktum att kvinnan efter en tid på det skyddade boendet tar tillbaka

<sup>155</sup> Se Kammarrättens i Sundsvall dom den 9 april 2015 i mål nr 723-15, s. 4-5.

<sup>156</sup> Se Kammarrättens i Sundsvall dom den 16 juni 2015 i mål nr 914-15, s. 4-7.

<sup>157</sup> Ibid, s. 5.



vissa av de uppgifter som hon ursprungligen lämnat och ger uttryck för att hon vill återvända hem. Hon uppger att hon är beredd att stå ut med det våld som förekommer och anser till vis del även att det våld som utövats mot henne varit berättigat. Efter att hon en tid senare samtalat med sin syster tar hon dock helt avstånd från de uppgifter hon tidigare lämnat och förklarar att hon ljugit om allt för att hämnas på sin pappa för att han beslagtagit hennes mobiltelefon. Kammarrätten anser det dock inte vara visat att kvinnan löper en påtaglig risk att skadas, varför någon fortsatt bedömning av huruvida hennes beteende skulle kunna anses som socialt nedbrytande enligt LVU inte sker.<sup>158</sup> Domstolen konstaterar endast följande:

Kammarrätten finner visserligen att det finns vissa tveksamheter kring hennes hemförhållanden men att utredningen inte med tillräcklig styrka visar att förhållandena är sådana att det föreligger en påtaglig risk för att hennes hälsa och utveckling skadas om hon återvänder till sitt hem. Därmed saknas grund för att bereda NN vård enligt LVU.<sup>159</sup>

Tilläggas kan att de svårigheter som kan uppstå i samband med att unga, som lever under hot från hedersrelaterat våld och förtryck, försöker bryta med sin familj inte uppmärksammas av domstolen. Något resonemang kring risken i förhållande till de uttryck som hedersrelaterat våld och förtryck kan ta sig går heller inte att utläsa ur domen. Vad gäller den bakomliggande – i detta fall hedersrelaterade – problematiken framgår endast att en psykolog, som samtalat med kvinnan under utredningens gång, är av uppfattning att hon inte visar tecken på att hysa någon överdriven respekt för sin familj eller att ha utsatts för våld. Domstolen uppmärksammar utlåtandet i skälen för sitt avgörande, men kommenterar det inte i övrigt.<sup>160</sup>

### **5.2.3 Kammarrättens i Stockholm dom den 17 juli 2015 i mål nr 4414-15**

En tid senare prövade Kammarrätten i Stockholm frågan om en 19-årig kvinnas beteende kunde anses falla inom ramen för vad som avses med ett socialt nedbrytande beteende enligt 3 § LVU. Kvinnan hade själv kontaktat polisen av rädsla för att hennes familj skulle döda henne, då de fått reda på att hon hade en pojkvän. Hon omhändertogs därför omedelbart och placerades på ett skyddat boende. En tid efter att

---

<sup>158</sup> Se Kammarrättens i Sundsvall dom den 16 juni 2015 i mål nr 914-15, s. 4-7.

<sup>159</sup> Ibid, s. 6-7.

<sup>160</sup> Jfr Kammarrättens i Sundsvall dom den 16 juni 2015 i mål nr 914-15, s. 4-7.

hon placerats i det skyddade boendet började hon dock uppvisa en ambivalent inställning i förhållande till sitt eget skyddsbehov, då hon pendlade mellan att aldrig någonsin vilja flytta hem till att omedelbart vilja återvända till sin familj. Genom att avvika från det skyddade boendet och återvända hem riskerade dock kvinnan, enligt socialnämndens bedömning, att utsätta sig själv för mycket stor fara. Förvaltningsrätten hade dock avslagit socialnämndens ansökan om skydd enligt 3 § LVU och konstaterat att kvinnans beteende inte kunde anses utgöra ett socialt nedbrytande beteende i lagens mening med hänvisning till HFD:s resonemang i HFD 2015 ref. 7. Nämnden överklagade dock förvaltningsrättens avgörande och anförde att kvinnans beteende var att betrakta som ett sådant normbrytande beteende som avses i lagen.<sup>161</sup> Till grund för sitt yrkande om beredande av vård enligt 3 § LVU anförde socialnämnden bland annat följande:

Det NN gjort och riskerar att göra igen är att utsätta sig för en mycket allvarlig risk att utsättas för allvarligt eller till och med dödligt våld eller att föras ut ur landet mot NN:s vilja. Vid bedömningen av NN:s situation och förmåga att skydda sig själv i denna mycket allvarliga situation måste domstolen ha i beaktande att NN är uppväxt och uppfostrad i en hederskontext vilket medför att NN inte lärt sig att sätta sina egna behov före familjens anseende och heder. Det vore fullständigt orimligt att inte betrakta NN:s beteende som normbrytande i lagens mening. Det vore orimligt om det inte fanns möjlighet att skydda unga vuxna i den situation som NN befinner sig i.<sup>162</sup>

Kvinnan motsatte sig i sin tur vård enligt LVU och angav samtidigt att hon plågades av skuldkänslor, eftersom hon genom att inte vara tillsammans med sin familj ansåg att hon vanärade familjen.<sup>163</sup>

Mot bakgrund av de uppgifter som framkom i målet konstaterade dock kammarrätten att den beskrivna hotbilden mot kvinnan var mycket allvarlig och att utredningen gav stöd för att hennes hälsa och utveckling riskerade att allvarligt skadas om hon sökte upp sin familj. Samtidigt noterade domstolen med hänvisning till HFD 2015 ref. 7 att endast det faktum att den unga utsätter sig för risk inte innebär att det föreligger ett socialt nedbrytande beteende.<sup>164</sup> Till slut konstaterade dock kammarrätten följande:

... NN:s hemmiljö är av en sådan art att den måste anses avvika från samhällets grundläggande normer och NN riskerar, genom att återförenas med sin familj, att utsättas för en mycket destruktiv miljö. Det framgår av utredningen att NN:s vilja och

---

<sup>161</sup> Se Kammarrättens i Stockholm dom den 17 juli 2015 i mål nr 4414-15, s. 1-3.

<sup>162</sup> Ibid, s. 2-3.

<sup>163</sup> Se Kammarrättens i Stockholm dom den 17 juli 2015 i mål nr 4414-15, s. 1-3.

<sup>164</sup> Ibid, s. 3-5.

avsikt att återvända till familjen grundar sig i att hon levt och uppfostrats i en sådan kontext att familjens heder och anseende är viktigare än hennes egna behov och rättigheter. Det framgår vidare att hon plågas av skuld känslor gentemot sin familj eftersom hon menar att hon vanäras sina familjemedlemmar genom att inte vara tillsammans med dem. Detta beteende kan inte betraktas som enbart ett obetänksamt handlande av en ung människa, utan är enligt kammarrättens mening att betrakta som ett sådant beteende för vilket hon behöver skydd. För NN innebär hemmet en sådan riskmiljö som är att jämföras med andra miljöer som, när unga uppsöker dessa, kan innebära att det föreligger ett socialt nedbrytande beteende. För att hon ska tillgodose ett skydd mot hemmiljön krävs vidare sådana ingripande åtgärder som kan beslutas inom ramen för vård enligt 3 § LVU. Kammarrätten anser mot denna bakgrund att NN:s beteende faller inom ramen för vad som i LVU:s mening är uttryck för ett socialt nedbrytande beteende.<sup>165</sup>

Två av kammarrättsråden förklarade sig dock skiljaktiga, då de mot bakgrund av HFD 2015 ref. 7 samt HFD:s dom den 18 juni 2015 i mål nr 5850-14 inte ansåg att rekvisiten i 3 § LVU kunde anses uppfyllda. Enligt de skiljaktiga kunde kvinnans eget beteende inte anses utgöra ett hot mot henne själv.<sup>166</sup> Istället konstaterades följande:

LVU är en skyddslagstiftning för utsatta unga, men ett tvångsomhändertagande enligt lagen är en ingripande åtgärd. Detta gäller särskilt tvångsomhändertaganden som sker med stöd av 3 §. Tillämpningen av 3 § får därför inte sträckas utöver vad som en rimlig tolkning av ordalydelsen av paragrafen kan anses innefatta. NN uppvisar inget eget beteende som kan anses bryta mot samhällets normer, dvs. ett socialt nedbrytande beteende. I detta fall är det fråga om brister som förekommer i NN:s hemmiljö och som inte beror på NN. [...] Överklagandet ska därför avslås.<sup>167</sup>

Någon närmare förklaring till varför kvinnans eget beteende i form av att vilja återvända hem till en för henne destruktiv miljö inte kunde anses strida mot samhällets grundläggande normer framgår dock inte av den skiljaktiga meningen.<sup>168</sup>

## **5.2.4 Kammarrättens i Jönköping dom den 14 mars 2017 i mål nr 3625-16**

I likhet med tidigare mål var föremål för prövning även i detta fall frågan om förutsättningarna för beredande av vård med stöd av 3 § LVU kunde anses uppfyllda. Målet rörde en kvinna som nyligen hade fyllt 18 år. Kvinnan hade kommit till Sverige som flykting och levde tillsammans med sin man, som hon i ung ålder gift sig med i

<sup>165</sup> Se Kammarrättens i Stockholm dom den 17 juli 2015 i mål nr 4414-15, s. 4.

<sup>166</sup> Ibid, s. 5-6. Som tidigare berörts kan även noteras att HFD:s dom den 18 juni 2015 i mål nr 5850-14 behandlade frågan om en 17-årig pojke, som allvarligt misskött sin medicinering och insulinbehandling, kunde anses uppvisa ett socialt nedbrytande beteende och därmed berättigas till vård enligt 3 § LVU. HFD konstaterade att hans agerande var potentiellt livsfarligt, men svårigen kunde anses utgöra ett socialt nedbrytande beteende i lagens mening. För en närmare beskrivning av domstolens resonemang i målet, se avsnitt 3.6.2.

<sup>167</sup> Se Kammarrättens i Stockholm dom den 17 juli 2015 i mål nr 4414-15, s. 5-6.

<sup>168</sup> Jfr Kammarrättens i Stockholm dom den 17 juli 2015 i mål nr 4414-15, s. 5-6.

sitt hemland. Paret hade sedan tidigare en dotter och väntade nu sitt andra barn. Vad gäller omständigheterna i målet kan tilläggas att kvinnan i kontakt med socialtjänsten hade berättat mycket detaljerat om förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck inom familjen, men att hon vid tidpunkten för domstolens prövning hade tagit tillbaka de uppgifter hon ursprungligen lämnat. Inför kammarrättens behandling av målet framkom bland annat att hon tagit tillbaka sina uttalanden, vilka hon själv beskrev som lögnar, innan svärföräldrarna fått veta vad hon sagt. Hon förklarade även att anledningen till att hon inte velat medverka i något polisförhör var att något fel aldrig hade begåtts. Några skador hade, enligt kvinnans mening, heller inte uppkommit.<sup>169</sup> Socialnämnden konstaterade emellertid följande:

... hemförhållandena är sådana att det finns risk för att NN utsätts för fysiskt och psykiskt våld, ekonomisk kontroll och begränsningar i sin vardag. Hon har berättat att hon blivit utsatt för slag, att hon har en underordnad ställning i familjen och att hon har blivit påtvingad graviditet. Det finns en påtaglig risk för att hennes hälsa och utveckling därigenom kan ta skada både på kort och på lång sikt. Att hon har tagit tillbaka sina uppgifter minskar inte nämndens oro över hemförhållandena. Hon har vid upprepade tillfällen aktivt berättat om vad hon varit utsatt för och bedömts trovärdig vid samtliga tillfällen. Det är sannolikt att NN saknar ett eget nätverk och därmed är i stark beroendeställning till familjen. Det är också sannolikt att hon tagit tillbaka uppgifterna för att hon är rädd för vad som ska hända när hennes makes familj får reda på vad hon berättat. Man kan inte utesluta att makens familj förmedlar skuld och skam över vad som hänt.<sup>170</sup>

Nämnden ansåg mot bakgrund av omständigheterna i fallet att kvinnan uppvisade ett socialt nedbrytande beteende, då hon uttryckte en stark vilja att återvända till det hem där både hon och hennes barn riskerade att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. En sådan inställning avvek enligt nämndens bedömning från samhällets grundläggande normer om kvinnors roll på ett sådant sätt att kvinnans hälsa och utveckling allvarligt riskerade att skadas. Noteras kan i sammanhanget även att kammarrätten i ett annat avgörande samma dag funnit att kvinnans dotter skulle beredas vård med stöd av 2 § LVU på grund av förhållandena i hemmet.<sup>171</sup> Domstolen ansåg dock inte att förutsättningarna för beredande av vård av kvinnan enligt 3 § LVU var uppfyllda, utan konstaterade istället följande i skälen för sitt avgörande:

Det kan visserligen inte uteslutas att det kan utgöra ett socialt nedbrytande beteende att vilja återvända till ett hem med förhållanden som kan likställas med sådana som omnämns i förarbetena. I det nu aktuella fallet har emellertid förhållandena, även om de kunnat föranleda vård med stöd av 2 § LVU, inte visats utgöra en miljö av sådan

<sup>169</sup> Se Kammarrättens i Jönköping dom den 14 mars 2017 i mål nr 3625-16, s. 1-4.

<sup>170</sup> Ibid, s. 2-3.

<sup>171</sup> Se Kammarrättens i Jönköping dom den 14 mars 2017 i mål nr 3625-16, s. 3.

jämförbar art eller karaktär. NN:s vilja att återvända till denna miljö kan därför inte i sig anses vara ett socialt nedbrytande beteende. Hon kan följaktligen inte beredas vård med stöd av 3 § LVU.<sup>172</sup>

Vad gäller skälen för kammarrättens avgörande kan noteras att det saknas en närmare förklaring till varför förhållandena inte ansetts utgöra en sådan miljö som kan berättiga vård med stöd av 3 § LVU. Domstolen konstaterar endast att så är fallet, utan att närmare redogöra för vilka bedömningar som legat till grund för denna slutsats. Vad skulle till exempel fordrats för att domstolen skulle anse att miljön i hemmet var att likställa med de exempel på riskmiljöer som omnämns i samband med definitionen av ett socialt nedbrytande beteende i 3 § LVU? Kan det faktum att kvinnan vid tidpunkten för domstolens prövning tagit tillbaka sina ursprungligen lämnade uppgifter haft betydelse för domstolens resonemang?<sup>173</sup>

### **5.2.5 Kammarrättens i Jönköping dom den 19 juni 2017 i mål nr 1021-17**

Det sista fall som aktualiserat frågan huruvida ett socialt nedbrytande beteende kan anses föreligga handlar om en 15-årig flicka, som uppgett att hon riskerade bli bortgift och levde under hot om hedersrelaterat våld och förtryck. I kontakt med socialtjänsten hade flickan tydligt beskrivit vad som händer med flickor och kvinnor som drar skam över sin familj och uttryckt en oro för att hon skulle komma att skadas. Hon hade även berättat att hon blivit kontrollerad och begränsad av sin far, som planerade att gifta bort sin dotter mot hennes vilja. Flickan uppgav dessutom att hon utsatts för dödshot av sin äldre bror, vilket resulterade i ett första omedelbart omhändertagande av flickan.<sup>174</sup>

En tid efter att flickan omhändertagits och placerats i ett skyddat boende beslutade hon sig dock för att återta sina ursprungligen lämnade uppgifter. Flickan förklarade att uppgifterna varit felaktiga och att hon nu ville återvända till sin familj. Samtal med såväl flickan som hennes föräldrar visade, enligt socialnämnden, dock tydliga tecken på att familjen levde i en hederskontext präglad av en struktur av patriarkala normer och värderingar. Nämnden yrkade därför att flickan skulle beredas vård med stöd av

---

<sup>172</sup> Se Kammarrättens i Jönköping dom den 14 mars 2017 i mål nr 3625-16, s. 5.

<sup>173</sup> Jfr Kammarrättens i Jönköping dom den 14 mars 2017 i mål nr 3625-16, s. 4-6.

<sup>174</sup> Se Kammarrättens i Jönköping dom den 19 juni 2017 i mål nr 1021-17, s. 3-6.

såväl 2 § som 3 § LVU. Vid tidpunkten för kammarrättens behandling av målet hade dock omständigheterna förändrats. Flickan hade till stor del återgått till sin ursprungliga berättelse och även meddelat att hon inte längre ville återvända hem, då hon var rädd att hon skulle utsättas för samma våld och förtryck som hon tidigare utsatts för. Nämnden vidhöll därför inte att det förelåg sådana omständigheter som motiverade vård enligt 3 § LVU.<sup>175</sup> Flickans ställföreträdare och offentliga biträde i målet framförde i sammanhanget följande:

NN är rädd för sitt liv och vet inte vad hennes far eller bror är kapabla att göra. NN har fått familjen att tappa ansiktet genom att anmäla till socialtjänsten men även genom att hon varit kär i en pojke. Anledningen till att NN ändrade sina uppgifter var att socialtjänsten pratade med hennes familj. NN hade önskat att socialtjänsten pratat med henne först. Vidare saknade hon sin mamma. NN behöver skydd och vill ha skydd och känner sig lättad över att få berätta sanningen.<sup>176</sup>

Kammarrätten avslog därför så småningom nämndens ansökan avseende beredande av vård med stöd av 3 § LVU och konstaterade i skälen för sitt avgörande följande:

Förvaltningsrätten har efter ansökan av social- och omvårdnadsnämnden även beslutat att NN ska beredas vård med stöd av 3 § LVU. Vad som framkommit om NN:s agerande och beteende i övrigt är dock enligt kammarrätten inte att betrakta som ett sådant socialt nedbrytande beteende som avses i nämnda stadgande. Nämndens ansökan i denna del ska därför avslås.<sup>177</sup>

Sammanfattningsvis får mot bakgrund av omständigheterna i målet såväl socialnämndens bedömning som flickans ändrade inställning till sitt eget skyddsbehov antas ha varit av avgörande betydelse för domstolens slutliga avgörande.

### **5.3 Sammanfattande kommentar**

Av de rättsfall som varit föremål för granskning i detta avsnitt kan sammanfattningsvis konstateras att domstolarna beslutade att bevilja vård enligt 3 § LVU i sammanlagt två av de sex fall där socialnämnden ansökt om vård med stöd av denna paragraf.<sup>178</sup> Noteras kan dock att ett av dessa två fall endast avsåg fastställande av ett omedelbart omhändertagande och att tillräckliga förutsättningar för fortsatt vård

---

<sup>175</sup> Se Kammarrättens i Jönköping dom den 19 juni 2017 i mål nr 1021-17, s. 3-6.

<sup>176</sup> Ibid, s. 7.

<sup>177</sup> Se Kammarrättens i Jönköping dom den 19 juni 2017 i mål nr 1021-17, s. 13.

<sup>178</sup> Se Kammarrättens i Sundsvall dom den 9 april 2015 i mål nr 723-15 samt Kammarrättens i Stockholm dom den 17 juli 2015 i mål nr 4414-15, vilka behandlades i avsnitt 5.2.1 respektive 5.2.3.

med stöd av 3 § LVU inte ansågs föreligga när domstolen en tid senare på nytt prövade förutsättningarna för vård.<sup>179</sup>

Vad gäller de fall där domstolen beslutade att inte bereda vård med stöd av 3 § LVU kan i sin tur noteras att socialnämnden vid tidpunkten för kammarrättens avgörande i ett av fallen inte längre ansåg det aktuellt att pröva förutsättningarna för vård med stöd av 3 § LVU, då flickan ifråga ändrat inställning till sitt eget skyddsbehov och inte längre motsatte sig vård med stöd av 2 § LVU. Domstolen ansåg inte heller att flickans agerande eller beteende i övrigt kunde anses uppfylla rekvisiten för ett socialt nedbrytande beteende, varför rätten beslutade att avslå socialnämndens ansökan i denna del.<sup>180</sup>

Domstolarnas resonemang väcker i samtliga mål dock frågor angående såväl den rättsliga regleringen på området som hur domstolarna bör förhålla sig till en kontext och problematik som är betydligt mer komplex än de situationer som lagstiftaren – i samband med LVU:s tillkomst – avsåg att reglera. Diskuteras kan exempelvis om den nuvarande regleringen verkligen utgör ett tillräckligt effektivt skydd för unga som lever under hot om hedersrelaterat våld och förtryck eller om regleringen bör ändras och skyddet för utsatta flickor och unga kvinnor förstärkas?<sup>181</sup>

---

<sup>179</sup> Jfr avsnitt 5.2.2 och Kammarrättens i Sundsvall dom den 16 juni 2015 i mål nr 914-15.

<sup>180</sup> Jfr avsnitt 5.2.5 och Kammarrättens i Jönköping dom den 19 juni 2017 i mål nr 1021-17.

<sup>181</sup> Jfr Schlytter & Rexvid (2014), s. 378-380 samt Leviner (2017), s. 11-13.

## 6 Analys och slutsats

Följande avsnitt återkopplar till uppsatsens syfte och huvudsakliga frågeställningar för vidare analys, reflektion och slutsats vad gäller möjligheterna att bereda unga, som lever under hot om hedersrelaterat våld och förtryck, skydd med stöd av 3 § LVU.

### 6.1 LVU – ett tillräckligt skydd för unga som lever under hot om hedersrelaterat våld och förtryck?

Uppsatsens syfte har dels varit att undersöka i vilken utsträckning 3 § LVU är applicerbar i fall där barn och unga riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck, dels att diskutera hur svensk lagstiftning och praxis på området förhåller sig till barnkonventionens grundläggande princip om barnets bästa respektive kvinnokonventionens huvudsakliga princip om icke-diskriminering. Intentionen har på så vis varit att belysa situationer där den nuvarande regleringen kan vara otillräcklig samt de rättsliga utmaningar och ställningstaganden som barn- respektive kvinnokonventionen aktualiserar i förhållande till den nuvarande regleringen av beredande av vård enligt 3 § LVU vad gäller möjligheterna till skydd av unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.

#### 6.1.1 Tillämpbarheten av 3 § LVU i fall av hedersrelaterat våld och förtryck

I de fall unga utsätts för hedersrelaterat våld eller förtryck i hemmet kan, som inledningsvis uppmärksammats, flera av rekvisiten i 2 § LVU bli tillämpliga. Argument har dock framförts för att även 3 § LVU ska kunna aktualiseras i fall där unga riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld eller förtryck, då vård med stöd av denna paragraf bedöms som enda möjligheten att garantera unga ett effektivt skydd. Rättsläget är emellertid oklart vad gäller huruvida den unges eget beteende kan utgöra grund för vård med stöd av 3 § LVU i sådana fall. Inledningsvis formulerades därför följande frågeställning: *Vad talar enligt domstolarna för – respektive emot – att hemmet och familjen skulle kunna utgöra exempel på sådana miljöer som är att*



*likställa med de riskmiljöer som omnämns i samband med definitionen av ett socialt nedbrytande beteende i 3 § LVU?*

Av de rättsfall som i föregående kapitel var föremål för granskning kan noteras att endast ett fall – Kammarrättens i Stockholm dom den 17 juli 2015 i mål nr 4414-15 – resulterade i ett slutligt beslut om beredande av vård med stöd av 3 § LVU. I övriga fall ansågs inte förutsättningarna för beredande av vård med stöd av denna paragraf vara tillräckliga.<sup>182</sup> Kammarrättens i Stockholm dom den 17 juli 2015 i mål nr 4414-15 utmärker sig på så vis från de övriga fall som uppmärksammats, då domstolen i detta fall bedömde att hemmet och familjen utgjorde en sådan miljö som var att likställa med de riskmiljöer som omnämns i samband med definitionen av ett socialt nedbrytande beteende i 3 § LVU.<sup>183</sup>

Vilka omständigheter talade då för att hemmet och familjen, enligt domstolen, utgjorde en sådan miljö som var att likställa med de riskmiljöer som enligt 3 § LVU kan berättiga unga skydd? I skälen för domstolens avgörande uppmärksammades dels att den beskrivna hotbilden mot kvinnan var mycket allvarlig, dels att utredningen gav stöd för att hennes hälsa och utveckling riskerade att allvarligt skadas om hon skulle återförenas med sin familj. Domstolen noterade även att kvinnan uppfostrats i en kontext där familjens heder och anseende var viktigare än hennes egna behov och rättigheter och konstaterade efter en bedömning av samtliga omständigheter att de aktuella hemförhållandena måste anses avvika från samhällets grundläggande normer. Kvinnans önskan att återvända – till vad som av domstolen uppfattades som en mycket destruktiv miljö för henne – kunde därför inte endast betraktas som ett obetänksamt handlande av en ung människa, utan utgjorde enligt domstolen ett beteende för vilket hon behövde skydd och som därmed berättigade till vård med stöd av 3 § LVU.<sup>184</sup>

På vilket sätt skiljer sig då omständigheterna och domstolens resonemang i detta mål från de fall där domstolarna inte ansåg att tillräckliga förutsättningar för beredande av vård med stöd av 3 § LVU förelåg? Efter en genomgång av de fall – som efter HFD:s

---

<sup>182</sup> Jfr HFD 2015 ref. 7, Kammarrättens i Sundsvall dom den 16 juni 2015 i mål nr 914-15 samt Kammarrättens i Jönköping dom den 14 mars 2017 i mål nr 3625-16.

<sup>183</sup> Se Kammarrättens i Stockholm dom den 17 juli 2015 i mål nr 4414-15.

<sup>184</sup> Jfr HFD:s resonemang i HFD 2015 ref. 7.

avgörande i HFD 2015 ref. 7 aktualiserat frågan om 3 § LVU och dess tillämplighet i förhållande till hedersrelaterat våld och förtryck – kan konstateras att gemensamt för de mål där förutsättningarna för vård med stöd av 3 § LVU inte ansågs uppfyllda är en avsaknad av resonemang från domstolarnas sida vad gäller den hedersrelaterade problematiken. Kammarrätten i Jönköping konstaterar exempelvis i sin dom den 14 mars 2017 i mål nr 3625-16 att det inte kan uteslutas att det kan utgöra ett socialt nedbrytande beteende att vilja återvända till ett hem med förhållanden som kan likställas med de miljöer som omnämns i förarbetena till 3 § LVU. Domstolen anser dock inte att de förhållanden som var föremål för prövning kunde betraktas som ”en miljö av sådan jämförbar art eller karaktär” att ett ingripande med stöd av 3 § LVU kunde motiveras – även om förhållandena som sådana var tillräckligt allvarliga för att resultera i vård med stöd av 2 § LVU. Vad som låg till grund för denna slutsats, alternativt vad som skulle ha fordrats för att omständigheterna skulle anses tillräckligt allvarliga, framgår dock inte av skälen för domstolens avgörande.<sup>185</sup>

Av skälen för domstolens avgöranden – i samtliga de fall där tillräckliga förutsättningar för skydd med stöd av 3 § LVU inte ansågs föreligga – kan vidare konstateras att det inte framgår vilka ställningstaganden i förhållande till det hedersrelaterade våldets och förtryckets specifika uttryck som aktualiserats i samband med bedömningen av risken för att de unga kan komma att skadas. Vilken hänsyn som tagits till den kontext inom vilka de unga lever, såsom förhållandet mellan individ och kollektiv, framgår heller inte av domstolarnas resonemang. Det kan därför ifrågasättas om komplexiteten beträffande det hedersrelaterade våldet och förtrycket beaktats i samband med domstolarnas bedömningar – i de fall där förutsättningarna för skydd med stöd av 3 § LVU inte ansågs uppfyllda – och i så fall i vilken utsträckning?

Uppbrottsprocessen är många gånger svår och det är i sammanhanget inte ovanligt att unga tar tillbaka ursprungligen lämnade uppgifter eller försöker återuppta kontakt med sina familjer, trots att de samtidigt är medvetna om att kontakt med anhöriga kan innebära att de utsätter sig själva för stor fara. Ambivalens i förhållande till familjen och det egna skyddsbehovet framstår mot bakgrund av den forskning som presenterats

---

<sup>185</sup> Se Kammarrättens i Jönköping dom den 14 mars 2017 i mål nr 3625-16.

snarare som naturligt för unga som lever under hot om hedersrelaterat våld och förtryck.<sup>186</sup> I de fall domstolarna konstaterade att den unge uppvisade en ambivalent inställning i förhållande till sin familj eller sitt eget skyddsbehov visar dock de rättsfall som här varit föremål för granskning att den unges trovärdighet kom att ifrågasättas av domstolarna, vilket fick betydelse för bedömningen av om tillräckliga förutsättningar för vård med stöd av LVU kunde anses föreligga och i förlängningen därmed även för den unges möjlighet till skydd.<sup>187</sup>

Mot bakgrund av tidigare kapitel kan i allmänhet konstateras att de rättsliga förutsättningarna för vård enligt 3 § LVU är förhållandevis restriktiva, vilket även visat sig få betydelse för domstolarnas bedömning av vad som kan anses utgöra exempel på sådana miljöer som är att likställa med de riskmiljöer som omnämns i samband med definitionen av ett socialt nedbrytande beteende i 3 § LVU. Legalitet, proportionalitet och minsta ingreppets princip ses i sammanhanget som centrala principer, vilka återkommande uppmärksammas i domstolarnas resonemang vad gäller huruvida unga som lever under hot om hedersrelaterat våld och förtryck kan anses berättigade till skydd med stöd av 3 § LVU. Domstolarna noterar att LVU utgör en skyddslagstiftning för utsatta barn och unga, men betonar samtidigt att åtgärder med stöd av 3 § LVU utgör ett allvarligt ingripande. Vikten av att tillämpningen av 3 § LVU inte sträcker sig utöver vad som kan betraktas som en rimlig tolkning av bestämmelsens ordalydelse är av domstolarnas resonemang att döma därför central.<sup>188</sup>

Beslut om vård enligt 3 § LVU utgör, även enligt min mening, ett allvarligt ingripande i den enskildes personliga integritet och frihet. Ur ett rättssäkerhetsperspektiv är det därför av vikt att förutsättningarna för omhändertagande inte bara närmare preciseras, utan även tydligt anges i lag. Samtidigt är det av vikt att lagstiftningen är flexibel för att säkerställa att alla situationer som kan vara skadliga för barn och unga verkligen omfattas av dess skydd.<sup>189</sup>

---

<sup>186</sup> Jfr Leviner (2017), s. 11-13. Se även avsnitt 2 för en närmare beskrivning av den hedersrelaterade problematiken i förhållande till unga som lever under hot om hedersrelaterat våld och förtryck.

<sup>187</sup> Se Kammarrättens i Sundsvall dom den 16 juni 2015 i mål nr 914-15. Jfr även Kammarrättens i Jönköping dom den 19 juni 2017 i mål nr 1021-17.

<sup>188</sup> Jfr HFD 2015 ref. 7, Kammarrättens i Sundsvall dom den 16 juni 2015 i mål nr 914-15 samt Kammarrättens i Jönköping dom den 14 mars 2017 i mål nr 3625-16.

<sup>189</sup> Jfr prop. 1989/90:28, s. 64-66 samt Leviner (2017), s. 11-13.

## 6.1.2 Den rättsliga regleringen och domstolarnas resonemang i förhållande till principen om barnets bästa respektive principen om icke-diskriminering

Inledningsvis uppmärksammades att barnrättskommittén uttryckt en oro över att de förfaranden som avser omhändertagande av unga i Sverige inte är tillräckligt utförligt reglerade för att säkerställa att barnets bästa alltid beaktas eller att alla situationer där unga är i behov av vård och stöd från samhällets sida verkligen omfattas.<sup>190</sup> Kvinno- rättskommittén har i sin tur uttryckt en djup oro över brister i den rättsliga prövningen av fall av våld mot flickor och kvinnor samt skillnader mellan kommuner när det gäller såväl tillgänglighet som kvalitet på det stöd och skydd som erbjuds, där flickor och kvinnor tillhörande minoritetsgrupper beskrivs som extra utsatta.<sup>191</sup> I uppsatsens inledande del formulerades därför även följande frågeställning: *Hur förhåller sig den rättsliga regleringen och domstolarnas resonemang – vad gäller förutsättningarna för vård enligt 3 § LVU – till barnkonventionens princip om barnets bästa samt kvinnokonventionens princip om icke-diskriminering i de fall unga önskar återvända till en miljö där de riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck, eller agerar på ett sådant sätt att de utsätter sig själva för fara?*

Av Sveriges förpliktelser i förhållande till barnkonventionen följer som tidigare konstaterats en skyldighet att tolka svenska rättsregler fördragskonformt, vilket innebär att regler ska tolkas på ett sätt som i så stor utsträckning som möjligt är förenligt med barnkonventionen. Barnets bästa utgör i sammanhanget en princip för tolkning, men formulerar samtidigt även en rättighet samt ett tillvägagångssätt som ska prägla beslutsfattandet i alla frågor som rör barn. Som tidigare noterats omfattar principen om barnets bästa även unga vuxna som är eller kan bli föremål för insatser enligt LVU.<sup>192</sup> Även om LVU innehåller en bestämmelse som stadgar att vad som är bäst för den unge ska vara avgörande i alla beslut enligt denna lag framgår dock inte

---

<sup>190</sup> Jfr CRC/C/SWE/CO/5, p. 6-14 och p. 38. Rapporten publicerades i januari 2015 angående hur Sverige lever upp till de förpliktelser som följer av barnkonventionen. Jfr i sammanhanget även BO:s remissvar från 2015-11-30 angående betänkandet *Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU* (SOU 2015:71).

<sup>191</sup> Jfr CEDAW/C/SWE/CO/8-9, p. 24 och 26. Rapporten publicerades i mars 2016 angående Sveriges ansträngningar för att stärka jämställdheten mellan män och kvinnor enligt de krav som följer kvinnokonventionen.

<sup>192</sup> Jfr 1 § 5st LVU. Se även avsnitt 3 för en närmare beskrivning av den rättsliga regleringen av förutsättningarna för beredande av vård enligt LVU samt avsnitt 4 som närmare förklarar de skyldigheter som följer av barn- respektive kvinnokonventionen.

vilken hänsyn som tagits till principen om barnets bästa i något av domstolarnas avgöranden som här varit föremål för granskning. Det faktum att barnets bästa inte uttryckligen uppmärksammats i domstolarnas resonemang innebär dock inte automatiskt att barnets bästa inte beaktats. Däremot kan konstateras att det finns ett behov av att lyfta fram de grundläggande principer som följer av såväl barn- som kvinnokonventionen för att nyansera domstolarnas resonemang samt säkerställa ett genomslag av såväl barn- som kvinnorättsperspektivet i praktiken. För att säkerställa att tillfredställande hänsyn tas till barnets bästa är det, enligt min bedömning, även av vikt att de nuvarande reglerna kompletteras med en lagstadgad skyldighet för beslutsfattare att förklara såväl hur bedömningen av barnets bästa har gått till samt vilken vikt som slutligen tillskrivits barnets bästa i det avgörande beslutet. Detta för att kunna säkerställa att principen om barnets bästa tillämpas på ett konsekvent sätt och i enlighet med barnrättskommitténs rekommendationer i alla beslut som berör barn och unga.

Hur förhåller sig då den rättsliga regleringen och domstolarnas resonemang till kvinnokonventionens huvudsakliga princip om icke-diskriminering? Enligt kvinnokonventionen följer en förpliktelse för stater att ändra, alternativt avskaffa, lagar och regler som framstår som könsneutrala, men i praktiken visar sig ha en missgynnande effekt för flickor och kvinnor. Noteras kan att handlingen ifråga – det vill säga själva åtskillnaden, undantaget eller inskränkningen – inte behöver ha kön som uttrycklig grund. Inte heller är det nödvändigt att själva avsikten med handlingen är att diskriminera kvinnor. Av betydelse för om handlingen ska anses diskriminerande är istället huruvida den får en så kallad oproportionerligt missgynnande effekt för flickor eller kvinnor. Mot bakgrund av den rättsliga regleringen på området och domstolarnas resonemang vid tillämpningen av 3 § LVU riskerar, enligt min bedömning, flickor och unga kvinnor som befinner sig i en svår och mycket utsatt situation att missgynnas om den sociala kontext inom vilken de lever inte beaktas. Det borde, enligt min mening, därför vara möjligt att argumentera för att de situationer som enligt nuvarande lagstiftning anses utgöra sådana riskmiljöer för vilka unga är berättigade till skydd med stöd av 3 § LVU inte är att anse som relevant olika från de miljöer som unga som lever under hot om hedersrelaterat våld

och förtryck riskerar att utsättas för.<sup>193</sup> Leviner (2017) argumenterar i sammanhanget för att lika fall ska behandlas lika, men betonar samtidigt vikten av att olika fall av utsatthet "... faktiskt behandlas olika i den meningen att skydd erhålls och grundläggande mänskliga rättigheter förverkligas, för alla".<sup>194</sup>

## 6.2 Bör den nuvarande regleringen ändras?

Vad gäller de intresseavvägningar som aktualiseras kan konstateras att det i samband med såväl utformningen som tillämpningen av den rättsliga regleringen för omhändertagande av unga uppkommer både moraliska och rättspolitiska överväganden – hur långt ska exempelvis samhällets ansvar för enskilda sträcka sig? En avvägning måste här göras mellan LVU:s välfärdsrättsliga syften och det rättsstatliga skyddet mot maktövergrepp och godtycklighet.<sup>195</sup> En återkommande fråga i domstolarnas resonemang är i sammanhanget om den unges beteende – med hänvisning till HFD:s vägledande avgörande i HFD 2015 ref. 7 – endast är att anse som ett obetänksamt handlande av en ung människa eller om det utgör ett sådant socialt nedbrytande beteende från vilket den unge behöver skydd? Domstolarna konstaterar att beteenden som utgör en vilja eller avsikt att återvända till en miljö där risk för ytterligare våld och förtryck föreligger inte endast kan betraktas som ett obetänksamt handlande av en ung människa.<sup>196</sup> Avgörande för om skydd med stöd av 3 § LVU överhuvudtaget ska kunna aktualiseras är dock att domstolarna finner att det föreligger en påtaglig risk för att den unge far, eller kan komma att fara, illa. Enligt min bedömning måste lagstiftaren här tydliggöra förutsättningarna för vad som utgör ett socialt nedbrytande beteende för att säkerställa att fall av hedersrelaterat våld och förtryck verkligen omfattas av 3 § LVU.

Kaldal (2010) betonar i sammanhanget vikten av att även utomrättsliga forskningsfält beaktas vid bedömningen av risk i LVU-mål. Enligt Kaldal gäller detta inte bara den teoretiska dimensionen av en riskbedömning, utan även den mer ämnesspecifika forskningen av hur riskmiljöer för unga identifieras samt hur metoder för

---

<sup>193</sup> Jfr Bruce (2010), s. 51-55.

<sup>194</sup> Se Leviner (2017), s. 12.

<sup>195</sup> Jfr Alexius & Hollander (2017), s. 204-206.

<sup>196</sup> Se t ex Kammarrättens i Sundsvall dom den 9 april 2015 i mål nr 723-15 och Kammarrättens i Stockholm dom den 17 juli 2015 i mål nr 4414-15.

riskbedömningar utvecklas.<sup>197</sup> I de mål där förutsättningarna för vård av unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck är föremål för domstolens prövning kan, enligt min mening, en intersektionell ansats bidra till att synliggöra såväl den hedersrelaterade problematiken i allmänhet som flickors och unga kvinnors utsatthet i synnerhet. Enligt den intersektionella förklaringsmodellen uppstår hedersrelaterat våld och förtryck i en skärningspunkt mellan olika politiska och sociala faktorer, varför en förståelse för existerande strukturer av makt och ojämlikhet i sammanhanget är av vikt.<sup>198</sup> För en förståelse av intersektionalitet och hur makt konstrueras är i sin tur sammanlänkningarna mellan samhällets strukturer, institutioner och aktörer centrala.<sup>199</sup> de los Reyes & Mulinari (2005) betonar här vikten av att uppmärksamma olika strukturer och villkor i samhället för att möjliggöra en förståelse för hur exempelvis kön, klass och etnicitet kan bidra till att såväl konstruera som upprätthålla makt. Författarna konstaterar i sammanhanget följande:

Att inte kunna se de maktstrukturer som skapar individers utsatthet leder till att grupper, familjer och individer stigmatiseras. Att inte se det specifika i individens utsatthet inom dessa strukturer medför en diskriminerande praxis som både osynliggör människors historiskt skilda erfarenheter av förtryck och hindrar formuleringen av kollektiva strategier mot makten.<sup>200</sup>

Fördelen med ett intersektionellt perspektivet är, enligt min mening, således möjligheten att belysa individers utsatthet inom ramen för olika samhälleliga strukturer och förhållanden, vilka riskerar att leda till diskriminerande behandling av vissa grupper av individer i samhället. På så vis ges även möjlighet att förändra förhållanden som skapar eller upprätthåller diskriminerande strukturer och att minska risken för att vissa grupper av individer i samhället marginaliseras.

I juni 2015 presenterades betänkandet *Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU* (SOU 2015:71). Uppdraget som låg till grund för utredningen syftade huvudsakligen till att stärka barnrättsperspektivet i tvångsvården och enligt de slutsatser som presenterades är den nuvarande lagstiftningen i behov av förändring.<sup>201</sup> Utredningen föreslår bland annat en ändring av det nuvarande rekvisitetet *något annat*

---

<sup>197</sup> Jfr Kaldal (2010), s. 32-34.

<sup>198</sup> Jfr NCK (2010), s. 29-32.

<sup>199</sup> Jfr de los Reyes & Mulinari (2005), s. 128-129, Darvishpour (2006), s. 194-196 samt Mattsson (2015), s. 98-99.

<sup>200</sup> Se de los Reyes & Mulinari (2005), s. 128.

<sup>201</sup> Se SOU 2015:71, s. 40-41, 189-190.

*socialt nedbrytande beteende* i 3 § LVU genom ett tillägg i form av något annat *i sig* socialt nedbrytande beteende. Förslaget till en ny formulering av rekvisitet utgör en markering i förhållande till HFD:s tidigare avgöranden i mål gällande unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, där HFD uttalade att beteenden som närmast kan betraktas som symptom på en psykiatrisk störning inte utgör ett socialt nedbrytande beteende enligt 3 § LVU. Syftet med ändringen är därför att förtydliga att det är beteendet *i sig* som ska vara avgörande vid beslut om beredande av vård enligt LVU – oavsett vilka bakomliggande orsaker som kan finnas till beteendet.<sup>202</sup>

Ändringen framstår i sammanhanget som en utvidgning av rekvisitet socialt nedbrytande beteende, men frågan är hur utvidgningen förhåller sig till unga som lever under hot om hedersrelaterat våld och förtryck? Unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck nämns förvisso i betänkandet, men utan någon närmare förklaring till vad en ändring av rekvisitet skulle innebära för denna grupp av unga eller hur rekvisitet i allmänhet bör tolkas och förstås i förhållande till hedersrelaterad problematik.<sup>203</sup> I författningskommentaren till den nya föreslagna bestämmelsen konstateras dock följande:

Rekvisitet är det mest vaga av de tre beteenderekvisiten och ger utrymme för att kunna tillämpas i förhållande till ny kunskap om sociala problem och i fråga om nya grupper av barn och unga i utsatta situationer. Vilka nya socialt nedbrytande beteenden som kan vara aktuella i framtiden är svårt att förutsäga. Därför är det viktigt att rekvisitet ger utrymme för bedömningar av vårdbehov och risker i olika individuella situationer.<sup>204</sup>

I syfte att säkerställa ett lika starkt skydd för alla utsatta barn och unga är det, enligt min mening, dock av vikt att förutsättningarna för att tillämpa bestämmelsen i fall där unga lever under hot om hedersrelaterat våld och förtryck förtydligas. Förhoppningsvis skulle på så sätt även den osäkerhet som för närvarande råder vad gäller situationer där barn och unga riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck – och om dessa situationer ska berättiga till skydd enligt 3 § LVU – kunna undvikas. LVU är i sammanhanget en lagstiftning som möjliggör begränsningar av ungas rättigheter, men lika viktigt är att betona lagstiftningens möjligheter till

---

<sup>202</sup> Se SOU 2015:71, s. 338-342. Jfr avsnitt 3.6.2, som uppmärksammar HFD:s avgörande i RÅ 2010 ref. 24 samt HFD:s dom den 3 mars 2010 i mål nr 8480-08 avseende tolkning och tillämpning av rekvisitet socialt nedbrytande beteende i förhållande till unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

<sup>203</sup> Jfr Leviner (2017), s. 9-10.

<sup>204</sup> Se SOU 2015:71, s. 1030.



förverkligande av ungas rättigheter för att säkerställa ett starkare genomslag av såväl barn- som kvinnorättsperspektivet i praktiken.<sup>205</sup>

---

<sup>205</sup> Jfr Schlytter & Rexvid (2014), s. 378-380, Kaldal & Kankaanpää (2016), s. 767-768 samt Leviner (2017), s. 11-13.

# Bilaga A

2017-11-27

InfoTorg Juridik



InfoTorg Juridik index

2017-11-27 13:38

Sökåga: Fria sökord (Heder, LVU, Socialt nedbrytande beteende)

1-19 av 19

Kammarrätten i Jönköping dom 2017-06-19 mål 1021-17 - Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

1021-17

Kammarrätten i Göteborg dom 2017-04-24 mål 2041-17 - Omedelbart omhändertagande för vård av unga

2041-17

Kammarrätten i Sundsvall dom 2017-02-22 mål 14-17 - Vård av unga; beredande

14-17

Kammarrätten i Stockholm Dom 2015-07-17 Socialrätt 4414-15

Beredande av vård av unga

Läs artikel

Kammarrätten i Stockholm dom 2015-07-28 mål 4414-15 - Beredande av vård av unga

4414-15

Kammarrätten i Sundsvall dom 2015-07-27 mål 1684-15 - Omedelbart omhändertagande enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

1684-15

Kammarrätten i Jönköping Dom 2015-07-07 Socialrätt 1322-15

Beredande av vård enligt lagen...

Läs artikel

Kammarrätten i Jönköping dom 2015-07-08 mål 1322-15 - Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

1322-15

Kammarrätten i Sundsvall dom 2014-11-04 mål 1894-14 - Vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU

1894-14

Kammarrätten i Sundsvall dom 2014-10-14 mål 1910-14 - Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

1910-14

Kammarrätten i Sundsvall dom 2014-05-14 mål 281-14 - Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU

281-14

Kammarrätten i Jönköping dom 2013-04-16 mål 430-13 -  
Socialstyrelsen Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda  
bestämmelser ...

430-13

Kammarrätten i Jönköping överklagande 2013-01-07 mål 3985-12

3985-12

Kammarrätten i Jönköping beslut 2013-01-03 mål 3985-12 - För  
klänedom Omedelbart omhändertagande enligt lagen (1990:52) med  
särskilda För åtgärd ...

3985-12

Kammarrätten i Sundsvall dom 2013-01-02 mål 2101-12 - Beredande av  
vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av  
unga (LVU)

2101-12

Kammarrätten i Göteborg dom 2012-07-20 mål 4901-12 - Beredande av  
vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av  
unga (LVU)

4901-12

Kammarrätten i Jönköping dom 2010-06-23 mål 1245-10 -  
SkaMfcvcrkc\* Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda  
bestämmelser Länsstyrelsen om vård av ...

1245-10

Kammarrätten i Stockholm dom 2010-01-14 mål 7473-09 - Vård enligt  
lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga-LVU

7473-09

Kammarrätten i Göteborg dom 2008-05-13 mål 1134-08 - Klag  
Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser  
Omb om vård av unga ...

1134-08

1-19 av 19

Sökhäga: Fria sökord (Skam, LVU, Socialt nedbrytande beteende)

1-11 av 11

Kammarrätten i Jönköping dom 2017-06-19 mål 1021-17 - Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)  
1021-17

Kammarrätten i Jönköping dom 2017-03-14 mål 3625-16 - Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)  
3625-16

Kammarrätten i Sundsvall dom 2015-04-14 mål 723-15 - Omedelbart omhändertagande enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU  
723-15

Kammarrätten i Jönköping beslut 2015-03-19 mål 760-15 - Omedelbart omhändertagande enligt lagen (1990:52) med särskilda För delgivning bestämmelser om vård av unga ...  
760-15

Kammarrätten i Göteborg dom 2014-04-25 mål 963-14 - Beredande av vård av unga  
963-14

Kammarrätten i Sundsvall dom 2013-01-02 mål 2101-12 - Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)  
2101-12

Kammarrätten i Göteborg dom 2012-07-24 mål 3460-12 - Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU  
3460-12

Kammarrätten i Göteborg dom 2012-07-20 mål 4901-12 - Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)  
4901-12

Kammarrätten i Göteborg beslut 2011-12-21 mål 8577-11 - Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga; fråga om avskrivning  
8577-11

Kammarrätten i Stockholm dom 2010-12-14 mål 5490-10 - Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. LVU  
5490-10

Kammarrätten i Stockholm dom 2010-06-30 mål 1803-10 - Beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av

<https://www.s.infotorg.se/rb/MaisService/formatsprint&qr%3D25225karr%3D52C%3D2522%3DAND%3D%3D2522LVU%3D252C%3D2522%3DAND%3D%3D2522Social%3D...> 1/2

unga - LVU  
1803-10

1-11 av 11



# Käll- och litteraturförteckning

## Källor

### Offentligt tryck

#### *Propositioner*

Prop. 1979/80:1 Om socialtjänsten.

Prop. 1989/90:28 Vård i vissa fall av barn och ungdomar.

Prop. 2012/13:10 Stärkt stöd och skydd för barn och unga.

Prop. 2013/14:208 Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap samt tillträde till Europarådets konvention om våld mot kvinnor.

#### *Regeringens skrivelse*

Skrivelse 2007/08:39 Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.

Skrivelse 2013/14:91 Åtgärder för att stärka barnets rättigheter och uppväxtvillkor i Sverige.

#### *Statens offentliga utredningar*

SOU 2015:55 Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.

SOU 2015:71 Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU.

SOU 2016:19 Barnkonventionen blir svensk lag.

### Internationella konventioner, dokument och rapporter

#### *Internationella konventioner*

FN:s konvention om barnets rättigheter, New York den 20 november 1989.

FN:s konvention om avskaffande av all diskriminering av kvinnor, New York den 18 december 1979.

### *Internationella dokument*

A/RES/55/66: General Assembly of the United Nations, Resolution 55/66, *Working towards the elimination of crimes against women committed in the name of honour*, 55th session, 4 December 2000. [A/RES/55/66].

CRC/C/GC/14: Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 14 (2013), *The right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, 62nd session, 14 January – 1 February 2013. [CRC/C/GC/14].

CRC/C/SWE/CO/5: Committee on the Rights of the Child, *Concluding observations on the fifth periodic report of Sweden*, 68th session, 12–30 January 2015. [CRC/C/SWE/CO/5].

CEDAW/C/SWE/CO/8-9: Committee on the Elimination of Discrimination against Women, *Concluding observations on the combined eighth and ninth periodic reports of Sweden*, 63rd session, 15 February–4 March 2016. [CEDAW/C/SWE/CO/8-9].

CEDAW/C/GC/19: Committee on the Elimination of Discrimination against Women, General Recommendation No. 19, *Violence against women*, 11th session (1992). [CEDAW/C/GC/19].

CEDAW/C/GC/25: Committee on the Elimination of Discrimination against Women, General Recommendation No. 25, *Temporary special measures*, 30th session (2004). [CEDAW/C/GC/25].

E/CN.4/1999/68: United Nations Economic and Social Council, Commission on Human Rights, *Violence against women in the family*, 55th session, 10 March 1999. [E/CN.4/1999/68].

### **Svensk lagstiftning**

Föräldrabalk (1949:381)

Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Socialtjänstlag (2001:453)

### **Myndighetspublikationer**

Länsstyrelsen Östergötlands rapport, *Våga göra skillnad*, (2011).

Länsstyrelsen Östergötlands rapport, *Våga göra skillnad – Delrapport 2*, (2014).

Socialstyrelsens rapport, *Frihet och ansvar*, (2007).

Ungdomsstyrelsens (nuvarande Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors) rapport, *Gift mot sin vilja*, (2009).

## Övriga publikationer

Nationellt Centrum för Kvinnofrids (NCK) rapport (2010), *Hedersrelaterat våld och förtryck – en kunskaps- och forskningsöversikt*, NCK-rapport 2010:1, ISSN 1654-7195, Uppsala universitet, Uppsala, 2010.

## Litteratur

### Böcker

de los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana (2005), *Intersektionalitet – kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*, Liber, Malmö, 2005.

Diesen, Christian & Lagerqvist Veloz Roca, Annika (2003), *Bevisprövning i förvaltningsmål*, Norstedts Juridik, Stockholm, 2003.

Eldén, Åsa (2003), *Heder på liv och död - våldsamma berättelser om rykten, oskuld och heder*, Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala universitet, Uppsala, 2003.

í Baianstovu, Rúna (2017), *Heder – hedersrelaterat våld, förtryck och socialt arbete*, Studentlitteratur, Lund, 2017.

Kaldal, Anna (2010), *Parallella processer – en rättsvetenskaplig studie av riskbedömningar i vårdnads- och LVU-mål*, Jure Förlag, Stockholm, 2010.

Mattsson, Titti (2002), *Barnet och rättsprocessen – rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*, Juristförlaget i Lund, Lund, 2002.

Sandgren, Claes (2015), *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, Norstedts Juridik, Stockholm, 2015.

Schlytter, Astrid (2004), *Rätten att själv få välja - arrangerade äktenskap, kön och socialt arbete*, Studentlitteratur, Lund, 2004.

Strömberg, Håkan & Lundell, Bengt (2014), *Speciell förvaltningsrätt*, Liber, Stockholm, 2014.

Svensson, Gustav (2012), *Högsta förvaltningsdomstolen och tvångsvården – om betydelsen i rättssäkerhetshänseende av domstolens domar angående LVU och LVM*, Norstedts Juridik, Stockholm, 2012.



Wikan, Unni (2004), *En fråga om heder*, Ordfront förlag, Stockholm, 2004.

## Antologier

Alexius, Katarina & Hollander, Anna (2017), Kan rättssäkerhet upprätthållas när barn skyddas mot omsorgsbrister enligt 2 § LVU?, i Leviner, Pernilla & Lundström, Tommy (red.), *Tvångsvård av barn och unga – rättigheter, utmaningar och gränzoner*, 1:a uppl., Wolters Kluwer, Stockholm, 2017.

Bredal, Anja (2014), Ordinary v. Other Violence? Conceptualising Honour-Based Violence in Scandinavian Public Policies, i Gill, Aisha K.; Strange, Carolyn & Roberts, Karl (red.), *'Honour' Killing and Violence - Theory, Policy and Practice*, Palgrave Macmillan, London, 2014.

Bruce, Anna (2010), Jämlikhet och icke-diskriminering, i Lundberg, Anna (red.), *Mänskliga rättigheter – juridiska perspektiv*, Liber, Malmö, 2010.

Darvishpour, Mehrdad (2006), ”'Invandrarflickor' som fyrdubbelt förtryckta? En intersektionell analys av generationskonflikter bland invandrarfamiljer i Sverige”, i Hedetoft, Ulf; Petterson, Bo & Sturfelt, Lina (red.), *Invandrare och integration i Danmark och Sverige. Bortom stereotyperna?*, Makadam förlag, Göteborg, 2006.

Johnsson-Latham, Gerd (2014), Mäns våld mot kvinnor i ett globalt perspektiv, i Heimer, Gun; Björck, Annika & Kunosson, Chrystal (red.), *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar*, Studentlitteratur, Lund, 2014.

Kindström Dahlin, Moa (2017), I gränlandet mellan social omsorg och hälso- och sjukvård, i Leviner, Pernilla & Lundström, Tommy (red.), *Tvångsvård av barn och unga – rättigheter, utmaningar och gränzoner*, 1:a uppl., Wolters Kluwer, Stockholm, 2017.

Kleineman, Jan (2013), Rättsdogmatisk metod, i Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk Metodlära*, 1:a uppl., Studentlitteratur AB, Lund, 2013.

Leviner, Pernilla (2014), När kan och bör placerade barn flytta hem – en oklar balansering mellan återförening och stabilitet i tre olika processer, i Cederborg, Ann-Christin & Warnling-Nerep, Wiweka (red.), *Barnrätt – en antologi*, Norstedts Juridik, Stockholm, 2014.

Leviner, Pernilla & Lundström, Tommy (2017), Om tvångsomhändertagande av barn – en inledning, i Leviner, Pernilla & Lundström, Tommy (red.), *Tvångsvård av barn och unga – rättigheter, utmaningar och gränzoner*, 1:a uppl., Wolters Kluwer, Stockholm, 2017.

Schlytter, Astrid & Rexvid, Devin (2014), Pojkars villkor i hederskontexten: LVU:s blinda fläck, i Cederborg, Ann-Christin & Warnling-Nerep, Wiweka (red.), *Barnrätt – en antologi*, Norstedts Juridik, Stockholm, 2014.

## Artiklar

Bull, Thomas (2017), *Rättighetskyddet i Högsta Förvaltningsdomstolen*, Svensk Juristtidning, 2017, s. 216-244.

de los Reyes, Paulina (2003), *Patriarkala enklaver eller ingenmansland? Våld, hot och kontroll mot unga kvinnor i Sverige*, Norrköping: Integrationsverkets skriftserie IV, ISSN 1651-1425, Norrköping, 2003.

Glötz Stade, Natalie (2015), *Nödvändig aktivism? – Högsta förvaltningsdomstolens nya praxis om begreppet ”socialt nedbrytande beteende” i LVU och dess avsaknad av synliggjorda normkollisioner*, Förvaltningsrättslig tidskrift, Nr. 3, 2015, s. 461-485.

Kaldal, Anna & Kankaanpää, Emelie (2016), *Hedersrelaterat våld och förtryck mot barn och unga. Del I: En kränkning av barn och ungas rätt till integritet?*, Juridisk Tidskrift, Nr. 4, 2015/16, s. 767-781.

Kaldal, Anna & Kankaanpää, Emelie (2017), *Hedersrelaterat våld och förtryck mot barn och unga. Del II: Samhällets ansvar och förutsättningar att utreda och beivra brott?*, Juridisk Tidskrift, Nr. 2, 2016/17, s. 349-380.

Leviner, Pernilla (2017), *En analys av LVU-rekvisitet ”socialt nedbrytande beteende” i ljuset av HFD 2015 ref. 7*, Nordisk socialrättslig tidskrift, Nr. 15-16, 2017, s. 1-13.

Lykke, Nina (2003), *Intersektionalitet ett användbart begrepp för genusforskningen*, Kvinnovetenskaplig tidskrift, Nr.1, 2003, s. 47-56.

Lykke, Nina (2005), *Nya perspektiv på intersektionalitet – problem och möjligheter*, Kvinnovetenskaplig tidskrift, Nr. 2-3, 2005, s. 7-17.

Mahmoudi Said (2003), *Om hedersmord*, Juridisk Tidskrift, Nr. 1, 2002/03, s. 242-247.

Mattsson, Titti (2015), *Barnrättsperspektivet i LVU-sammanhang*, i Statens offentliga utredningar: Barn och ungas rätt vid tvångsvård SOU 2015:71, s. 1149-1178.

## Elektroniska källor

### Advokaten ([www.advokaten.se](http://www.advokaten.se))

Artikel av Cato, Mats (2014), *När samhället tar ett barn*, publicerad i Advokaten, Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund, Nr. 1, 2014. Hämtad 2017-10-01 via: <https://www.advokaten.se/Tidningsnummer/2014/Nr-1-2014-argang-80/Nar-samhallet--tar-ett-barn/>

### Barnombudsmannen ([www.barnombudsmannen.se](http://www.barnombudsmannen.se))

BO:s remissvar från 2015-11-30 ställt till Socialdepartementet (Dnr 3.9:0539/15)

angående slutbetänkandet *Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU* (SOU 2015:71). Hämtat 2017-10-05 via:  
[https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/vart-arbete/nya-remissvar/2015/11/slutbetankandet-barns-och-ungas-ratt-vid-tvangsvard.-forslag-till-ny-lvu-sou-201571/#\\_ftn1](https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/vart-arbete/nya-remissvar/2015/11/slutbetankandet-barns-och-ungas-ratt-vid-tvangsvard.-forslag-till-ny-lvu-sou-201571/#_ftn1)

### **Dagens Juridik (www.dagensjuridik.se)**

Artikel av Nordström, Sarah (2017), *Familjekonflikt om hederskultur motiverar tvångsvård – tonårsflicka omhändertas*, publicerad 2017-08-30 i Dagens Juridik. Hämtad 2017-10-15 via: <http://www.dagensjuridik.se/2017/08/familjekonflikt-om-hederskultur-motiverar-tvangsvard-flicka-omhandertas>

### **Lagkommentar till Karnov (www.karnovgroup.se)**

Clevesköld, Lars lagkommentar till 6 § LVU, tillgänglig via Karnov, [www.karnovgroup.se](http://www.karnovgroup.se), hämtad 2017-11-01.

Mattsson, Tittis fördjupade lagkommentar till 1 § LVU, tillgänglig via Karnov, [www.karnovgroup.se](http://www.karnovgroup.se), hämtad 2017-11-10.

### **Lagkommentar till Zeteo (www.zeteo.wolterskluwer.se)**

Lundgren, Lars; Thunved, Anders; Sunesson, Per-Anders lagkommentar till 1 § LVU, tillgänglig via Zeteo, [www.zeteo.wolterskluwer.se](http://www.zeteo.wolterskluwer.se), hämtad 2017-10-10.

### **Länsstyrelsen Östergötland (www.hedersfortryck.se)**

Länsstyrelsen Östergötlands information om hedersförtryck hämtad 2017-10-15 via:

<http://www.hedersfortryck.se/hedersfortryck/vad-ar-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

<http://www.hedersfortryck.se/hedersfortryck/vad-ar-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/konsekvenser-av-att-utsattas-for-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/uppbrottsprocessen/>

<http://www.hedersfortryck.se/hedersfortryck/vad-ar-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/det-hedersrelaterade-valdets-och-fortryckets-uttryck>

<http://www.hedersfortryck.se/hedersfortryck/lagar-och-manskliga-rattigheter/kvinno-och-barnkonvention/>

### **Nationellt Centrum för Kvinnofrid (www.nck.uu.se)**

Nationellt Centrum för Kvinnofrids information om hedersrelaterat våld och förtryck hämtad 2017-10-15 via:

<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/mans-vald-mot-kvinnor-ett-globalt-perspektiv/fn-s-arbete-mot-vald/>

**OHCHR ([www.ohchr.org](http://www.ohchr.org))**

The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights information om barn- respektive kvinnokonventionen hämtad 2017-11-12 via:

<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CoreInstruments.aspx>

**UNICEF ([www.unicef.org](http://www.unicef.org))**

UNICEF:s information om barnkonventionen hämtad 2017-11-12 via:

<https://unicef.se/barnkonventionen>

# Rättsfallsförteckning

## **Rättsfall från Högsta förvaltningsdomstolen**

RÅ 2000 ref. 33

RÅ 2010 ref. 24

HFD:s dom från den 3 mars 2010 i mål nr 8480-08

HFD 2015 ref. 7

HFD:s dom från den 18 juni 2015 i mål nr 5850-14

## **Rättsfall från Kammarrätten**

Kammarrättens i Sundsvall dom den 9 april 2015 i mål nr 723-15

Kammarrättens i Sundsvall dom den 16 juni 2015 i mål nr 914-15

Kammarrättens i Stockholm dom den 17 juli 2015 i mål nr 4414-15

Kammarrättens i Jönköping dom den 14 mars 2017 i mål nr 3625-16

Kammarrättens i Jönköping dom den 19 juni 2017 i mål nr 1021-17